

'Wie de retorica niet bestudeert, wordt er het slachtoffer van.' -een wijze Griek, 2000 jaar geleden

Een functionele en retorische analyse van de overwinningsspeech van de politieke partij Forum voor Democratie na de Provinciale Statenverkiezingen van 20 maart 2019.

Cicero (106-43 v. Chr.)

Thierry Baudet (1983-heden)

Eindwerkstuk CIW 2019-2020

Leticia de Beir (5572665)

Begeleider: prof. dr. J.A.L. Hoeken

Universiteit Utrecht

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1. Inleiding.....	4
2. Theoretisch kader en relevantie.....	4
2.1. De klassieke retorica en de retorische kritiek.....	5
2.2. De redesoort.....	5
2.3. De presentatie.....	5
2.4. De onderdelen van de rede.....	6
2.5. Ethos, pathos en logos.....	7
2.6. De stijldeugden.....	8
2.7. De stijsoorten.....	9
2.8. De stijlfiguren.....	10
2.9. De maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie.....	10
3. Onderzoeksvraag.....	11
4. Methode.....	11
4.1. Functionele analyse.....	11
4.2. Retorische analyse.....	12
4.3. Onderzoeksubject.....	12
4.4. Transcriptie.....	13
5. Analyse.....	14
5.1. Functionele analyse.....	14
5.1.1. Context.....	14
5.1.2. Doelen.....	16
5.2. Retorische analyse.....	18
5.2.1. Standpunt en redesoort.....	18
5.2.2. Presentatie.....	19
5.2.3. Opbouw.....	20
5.2.4. Ethos, pathos, logos.....	21
5.2.5. Stijldeugden.....	22
5.2.6. Stijsoorten.....	23
5.2.7. Stijlfiguren.....	23
6. Evaluatie en conclusie.....	25
7. Discussie.....	27
8. Literatuur.....	28
Bijlagen.....	31
A. Stappenplan functionele- en retorische analyse.....	31
B. Getranscribeerde speech van Thierry Baudet d.d. 20-03-2019.....	33

Samenvatting

Op 20 maart 2019 wist Thierry Baudet met zijn partij Forum voor Democratie een grote winst te behalen bij de Provinciale Statenverkiezingen. In dit onderzoek is Baudets overwinningsspeech onderzocht door middel van een functionele en retorische analyse. De volgende onderzoeksvraag stond centraal: “Welke overtuigingsmiddelen bevat de overwinningsspeech van Forum voor Democratie aan de hand van de klassieke retorica en in hoeverre zijn deze passend gegeven de context, het publiek en het beoogde doel?”

De functionele analyse diende om de context, het publiek en het doel van de speech in kaart te brengen. Bij de retorische analyse werden de volgende elementen onderzocht; presentatie, opbouw, ethos, logos, pathos, stijldeugden, stijlsorten en stijlfiguren.

Baudet heeft voor zijn speech opvallend veel gebruik gemaakt van een verheven en elegante stijlsoort die gepaard gaat met heel veel stijlfiguren. Dat maakt de speech er niet duidelijker op maar wel aantrekkelijk voor zijn eigen achterban die daarom hoogstwaarschijnlijk op Forum voor Democratie zal blijven stemmen. Buitenstaanders zullen niet allemaal zijn overtuigd, door het gebruik van de vele kunstgrepen komt de redevoering namelijk wat gekunsteld en onnatuurlijk over.

Dit onderzoek laat zien dat het gebruik van de klassieke retorica nog uiterst bruikbaar is voor het doen van een retorische analyse. Ondanks het feit dat het niet mogelijk is om als analysator de rede volledig objectief te beoordelen, kan er met behulp van de literatuur toch een weloverwogen inzicht over de geslaagdheid van de rede worden gecreëerd.

1. Inleiding

“De uil van Minerva spreidt zijn vleugels bij het vallen van de avond”. Menig Nederlander moet zich achter de oren hebben gekrabd na het horen van deze eerste zin van de opmerkelijke speech van Thierry Baudet. De voormalig publicist en huidige partijleider van de, in 2016 opgerichte, politieke partij Forum voor Democratie behaalde een grote winst na de Provinciale Statenverkiezingen van maart 2019 (NOS, 2019b). Die overwinning werd gevierd door middel van een twintig minuten durende toespraak van Baudet vol met beeldspraak en verwijzingen naar filosofen en de klassieke oudheid (Tempelman, 2019). Deze overwinningsspeech, inmiddels al veelbesproken, bracht diezelfde avond nog vele (online) reacties teweeg (Hablé, 2019). Zo deed onder andere het begrip ‘boreaal’ veel stof opwaaien. Bijna iedereen vroeg zich af wat Baudet nu eigenlijk allemaal had gezegd en wat bedoelde hij er mee? In dit onderzoek zal deze speech aan de hand van een retorische analyse worden onderzocht.

Democratie en inspraak van het volk staan centraal in de visie van Baudet en zijn partij. Het is daarom niet verwonderlijk dat Baudet in zijn overwinningsspeech verscheidene referenties maakt naar fenomenen uit de klassieke oudheid, de tijd waarin de democratie is ontstaan (Andeweg & de Jong, 2004, pp. 12-13). Het is interessant, mede in het licht van Baudets liefde voor de oudheid, om zijn overwinningsspeech op overtuigingskracht te analyseren aan de hand van de regels van de klassieke retorica. Door middel van een functionele en een retorische analyse zal de overtuigingskracht van Baudets overwinningsspeech worden onderzocht door te evalueren of de vorm geschikt is geweest om het publiek te overtuigen van Baudets standpunten. De vele reacties na afloop van Baudets speech waren uitingen van onbegrip omtrent de betekenis van zijn verhaal (Hart van Nederland, 2019). Is de uil van Minerva wel goed geland of is hij zijn doel voorbijgevlogen?

2. Theoretisch kader en relevantie

2.1. *De klassieke retorica en de retorische kritiek*

In de vijfde eeuw voor Christus werd in Griekenland het beginsel van de democratie ingevoerd (Schuurs & Breij, 2013, p. 104). Dat betekende dat eerst de burgerij zijn toestemming moest geven voordat een nieuwe wet werd ingevoerd. De vrije mannelijke burgers werden actief betrokken bij rechtszaken en volksvergaderingen waarin politieke beslissingen werden genomen. De burgers moesten bij rechtszaken zichzelf kunnen verdedigen en het was gebruikelijk om bij allerlei gelegenheden toespraken te houden. Goed kunnen spreken was daarom een zeer gewilde en haast noodzakelijke vaardigheid om als volwaardige Griek te bezitten. Vanuit die behoefte om goed in het openbaar te

kunnen spreken is in de Griekse oudheid de retorica ontstaan, oftewel de kunst van de welsprekendheid (Andeweg & de Jong, 2004, pp. 13-14). De klassieke retorica werd beschreven in werken door retorici zoals Aristoteles, Cicero (106-43 v. Chr.) en Quintilianus (ca. 40-100 na Chr.).

De retorica kan vanuit verschillende perspectieven worden besproken: als een praktische vaardigheid, een vorm van filosofie en een theorie. In dit onderzoek zal de retorica vanuit een theoretische invalshoek worden benaderd, de retorische kritiek. Daarin vindt een studie door middel van een retorische analyse plaats naar de middelen waarmee de spreker zijn publiek kan overtuigen en wordt een inschatting gemaakt naar de effectiviteit daarvan (Braet, 2011, p. 159). Belangrijk hierbij is om als criticus niet de eigen smaak als maatstaf te nemen, maar om uit te gaan van het ingeschatte effect op de doelgroep. Als analysator moet je de specifieke keuzes van de zender voor de retorische middelen functioneel verklaren met het oog op de context, het publiek en het beoogde doel. Voorafgaand aan de retorische analyse van de speech van Baudet zal er daarom een functionele analyse worden uitgevoerd om de gehele context in kaart te brengen.

2.2. De redesoort

Bij de retorische analyse moet ten eerste het type redevoering worden bepaald. Door Aristoteles is er een driedeling gemaakt, genaamd de *tria genera causarum* (Andeweg & de Jong, 2004, pp. 20-21). Deze bestaat uit de politieke rede (*genus deliberativum*), de gelegenheidstoespraak (*genus demonstrativum*) en het gerechtelijk pleidooi (*genus iudiciale*). Bij de politieke rede is de taak van de spreker het aanraden of ontraden op grond van nut of schadelijkheid van een beleidsdaad in de toekomst. Bij de gelegenheidstoespraak is de taak van de spreker het prijzen of laken op grond van eervolheid/eerloosheid van een toestand in het heden. En bij een gerechtelijk pleidooi is de taak van de spreker het aanklagen of verdedigen op grond van onrechtmatigheid/rechtmatigheid omtrent een misdaad in het verleden.

2.3. De presentatie

Een belangrijk onderdeel van de retorische analyse betreft het evalueren van de manier van spreken, oftewel de presentatie. Dit is ook het eerste dat opvalt tijdens een redevoering en wat voor een eerste indruk bij het publiek zorgt. Als een inhoudelijk goede speech niet overtuigend genoeg wordt gepresenteerd, zal het effect teniet worden gedaan (Kjeldsen, 2003, p. 133). Vandaar dat de retorica ook wel als een vorm van voordrachtskunst werd beschouwd.

Vanuit de klassieke retorica werd de spreker geacht de tekst uit zijn hoofd te leren. De spreker kon namelijk geen gebruik maken van een spreekgestoelte of lessenaar, hij stond helemaal zichtbaar op een soort podium (Braet, 2011, p. 141). In dit onderzoek zal bij de retorische analyse worden

onderzocht of Baudet zijn tekst goed uit zijn hoofd kent. Gekeken wordt of hij vaak op zijn blaadje moet kijken, of hij veel pauzes laat vallen of moet hikkelen omdat hij zijn tekst kwijt is geraakt.

De presentatie bestaat ook uit prosodie (*vox*) en non-verbale communicatie (*gestus*). Prosodie bestaat uit volume, intonatie, tempo, articulatie en klemtoon van de stem bij het uitspreken van een zin of zinsdeel. Non-verbale communicatie is de lichaamstaal bestaande uit oogcontact, mimiek gebaren van de spreker (Braet, 2011, p. 162).

Quintilianus bedacht de volgende presentatiedeugden: correctheid, duidelijkheid, aantrekkelijkheid en gepastheid (Braet, 2011, pp. 146-147). De uitspraak moet correct zijn zonder taalfouten en het liefst zonder accent. De toespraak moet verstaanbaar en duidelijk zijn door goed te articuleren op een toereikend volume en zonder te veel haperingen. De redevoering moet aantrekkelijk om naar te kijken zijn. Dat wil zeggen dat de spreker er netjes en verzorgd uitziet, oogcontact maakt met het publiek en een goede houding aanneemt. Ten slotte moet de toonzetting en/of de vormgeving van de toespraak passen bij de situatie en de inhoud (Braet, 2011, p. 154). Aan de hand van deze deugden zal de presentatie van de speech van Baudet worden geanalyseerd.

2.4. De onderdelen van de rede

De klassieke retorici hanteerden een standaardindeling waaraan een redevoering idealiter aan zou moeten voldoen. Cicero, het boegbeeld van de Romeinse retorica, was verantwoordelijk voor een aantal retorische theorieën waarin onder andere de vijf onderdelen van een redevoering zijn beschreven. De onderdelen worden als volgt genoemd: *exordium*, *narratio*, *propositio/partitio*, *argumentatio* en *peroratio* (Braet, 2011, p. 71). Deze onderdelen komen vooral voor in de strafrede, bij het genus iudiciale. De klassieke retorici hadden daar namelijk de grootste belangstelling voor omdat de burgers zichzelf in een strafzaak moesten kunnen verdedigen. Toch vormt deze standaardordening voor alle andere soorten betogen een handig oriëntatiepunt (Braet, 2011, p. 83).

Exordium betekent 'begin' en staat voor de inleiding van de tekst waarin de spreker een globaal overzicht geeft van de inhoud van de redevoering. Daarin is het de bedoeling om het publiek aandachtig, begrijpend en welwillend om te luisteren te maken. Dat kan bijvoorbeeld door middel van een anekdote. De narratio dient om het publiek te instrueren door de stand van zaken uiteen te zetten. De voorgeschiedenis en alle relevante achtergrondinformatie moet worden gegeven. De narratio geeft een antwoord op vragen zoals wie, wat, waar, wanneer, waarom, hoe, etc. (Andeweg & de Jong, 2004, p. 26).

De propositio geeft de hoofdargumenten van het betoog weer, de centrale stelling waar de spreker zijn publiek van wil overtuigen. De partitio komt direct na de propositio en dient als structuuranduiding van de argumentatie die gaat komen. Daarmee wordt het publiek inhoudelijk voorbereid zodat een juist begrip kan ontstaan. Het kan dan ook weleens overlappen met het

exordium. Het daadwerkelijke betoog komt daarna pas, in de argumentatio. Hierin is het de bedoeling de eigen stelling te bekrachtigen en die van de ander te weerleggen door middel van argumenten. De argumentatio vormt het belangrijkste deel van de redevoering omdat het als doel heeft het publiek te overtuigen (Andeweg & de Jong, 2004, pp. 27-29).

Ten slotte is er nog de peroratio waarmee de redevoering wordt afgesloten. De spreker probeert hierin het geheugen van het publiek op te frissen door kort en bondig de hoofdargumenten samen te vatten. De peroratio heeft ook nog een tweede functie, namelijk het publiek proberen te emotioneren met als doel de emoties van het publiek in je voordeel te beïnvloeden. Dit kan door bijvoorbeeld te zorgen voor medelijden of je eigen goede eigenschappen te benadrukken. Natuurlijk moet het te allen tijde wel passen bij het onderwerp van de tekst (Andeweg & de Jong, 2004, pp. 29-30).

2.5. *Ethos, pathos en logos*

Van belang zijn niet alleen de onderdelen van de rede, maar ook de manier waarop de rede op het publiek kan worden afgestemd. Zoals we uit de functie van de peroratio kunnen afleiden, is het publiek niet alleen vatbaar voor redelijke argumenten maar laat het zich ook meeslepen door opgewekte emoties door bijvoorbeeld de uitstraling van de spreker. Aristoteles maakte rond het midden van de vierde eeuw voor Christus een indeling in verschillende soorten overtuigingsmiddelen (Braet, 2003, p. 19). Door Schuurs en Breij (2013) wordt de eerste groep benoemd als de 'kunstloze middelen'. Dat zijn de feitelijke bewijzen zoals documenten en wetenschappelijk onderzoek. Deze zijn niet zo relevant voor de retorica omdat die niet te manipuleren zijn door de redenaar (Schuurs & Breij, 2013, p. 111). Interessanter is daarom de tweede groep, namelijk de 'kunstige middelen', die door de redenaar zelf tot stand komen. Die middelen kunnen worden gerangschikt onder drie groepen, namelijk *ethos*, *pathos* en *logos*. Om te kunnen overtuigen, moet de spreker het publiek voor zich winnen (*ethos*), hen emotioneren (*pathos*) en hen onderrichten en de zaak zien te bewijzen (*logos*) (Braet, 2003, p. 19).

Ethos omvat alle middelen die dienen om de spreker zichzelf in de smaak te laten vallen bij het publiek, zoals het tonen van zijn deskundigheid en het wekken van een betrouwbare indruk. Daarmee probeert de spreker ook zijn redevoering geloofwaardig te maken. *Ethos* is vooral bruikbaar bij politieke toespraken (Braet, 2011, p. 50). In de retorica wordt in het algemeen gesteld dat de spreker vooral in het exordium zijn *ethos* moet tonen.

Pathos zijn de middelen die ervoor zorgen dat er emotie bij het publiek wordt opgewekt. Pathostechnieken kunnen ingezet worden voor het opwekken van allerlei soorten emoties, zoals sympathie en blijdschap, maar ook boosheid en angst. De spreker wil daarmee zijn publiek in een bepaalde gemoedstoestand brengen. Vooral in het slot van de rede, de peroratio, is er ruimte voor *pathos* (Schuurs & Breij, 2013, p. 113).

Logos betreft de middelen om het publiek te overtuigen met behulp van logische argumenten. Idealiter zou volgens Aristoteles een betoog alleen uit logos hoeven te bestaan. Maar de realiteit is dat mensen niet louter redelijk en rationeel van aard zijn, maar zich (onbewust) veelal door emoties laten leiden die kunnen worden beïnvloed door de manier van spreken (Braet, 2003, p. 20).

2.6. De stijldeugden

De stijl waarin de rede wordt geschreven is ook van belang. Een precieze definitie van het begrip 'stijl' wordt in de literatuur niet eenduidig geformuleerd. Toch wordt het begrip vaak in gebruik genomen om verschillende vormen van taalgebruik te omschrijven. In de literatuur over stijl wordt de term veelal als een combinatie van inhoud en vorm omschreven. Onrust (2005) omschrijft stijl als: "Een manier van formuleren, of als de keuzes die een schrijver maakt om vorm te kunnen geven aan zijn gedachten" (p. 200). Het gebruiken van stijl is in de retorica zelf een keuzekwestie, er zal namelijk een keuze voor de te gebruiken stijl moeten worden gemaakt. Braet (2011) omschrijft het als volgt: "Retoriek is altijd een kwestie van keuze, van kiezen van de beste middelen om je (overtuigings)doel te bereiken" (p. 87).

De stijl van de rede moet op een juiste wijze op de situatie en zijn publiek worden afgestemd en het moet passen bij de persoonlijkheid van de spreker. Net als bij de presentatie zijn er vier voorwaarden, de zogenaamde stijldeugden, waaraan een goede rede moet voldoen: correctheid, duidelijkheid, gepastheid en aantrekkelijkheid (Schuurs & Breij, 2013, pp. 113-114; Braet, 2011, p. 88). Correctheid staat voor het correct volgen van de grammaticale regels en is van belang voor het ethos van de spreker. Wordt er niet voldaan aan de eis van correctheid, dan gaat dat ten koste van de spreker zijn geloofwaardigheid (Braet, 2011, p. 90). Duidelijkheid ontstaat door de argumenten op een overzichtelijke en heldere manier te presenteren waardoor er begrip bij het publiek ontstaat. Gepastheid betekent dat de woordkeus en de opbouw van de tekst aansluiten bij de persoonlijkheid van de spreker en dat ze geschikt zijn voor het onderwerp en aangepast aan het publiek. Ten slotte moet de rede het publiek zien te boeien en de aandacht vasthouden door middel van verrassende beeldspraak en aantrekkelijk gestileerde zinnen (Schuurs & Breij, 2013, p. 113). De classici benadrukken echter dat het van belang is om dat niet te nadrukkelijk te doen; de kunst zit hem in de kunstgrepen te verbergen (Braet, 2011, p. 96).

In het algemeen kan worden gesteld dat 'passendheid' de belangrijkste stijldeugd is. Een niet-passende stijl, zoals een verkeerde toon, zal immers de gehele rede tenietdoen, ongeacht de duidelijkheid en de aantrekkelijkheid van het betoog (Braet, 2011, pp. 88-89).

2.7. De stijlsoorten

Ook de stijlsoort moet enigszins passen bij het onderwerp van de rede. De stijlsoort hoeft niet volledig te passen bij het onderwerp, als de afstand tussen het onderwerp en de gekozen stijl maar niet als te groot wordt ervaren. De meeste retorische handboeken maken een onderscheid in vier stijlsoorten: sober/eenvoudig, elegant/sierlijk, groots/verheven en krachtig (Schuurs & Breij, 2013, p. 116).

De grootse stijl is gericht op het veelvuldig gebruik van stijlfiguren, lange zinnen, beeldende en niet-alledaagse woorden. De sobere stijl wordt gekenmerkt door het ontbreken van versieringen en stijlfiguren, het gebruik van begrijpelijke taal en korte zinnen. De elegante stijl bevat mooie goedlopende ritmische zinnen met veel bijvoeglijke naamwoorden. En de krachtige stijl bestaat veelal uit korte zinnen zoals commando's en opsommingen (Schuurs & Breij, 2013, p. 116).

Braet (2011, p. 87) schrijft dat de opening en het slot een emotionelere stijl kunnen bevatten, terwijl de argumentatie vraagt om een zakelijkere stijl. De sobere stijl past bij eenvoudige en neutrale onderwerpen en dient vooral om te informeren. De elegante stijl is gepast bij plezierige en niet-akelige onderwerpen met als functie te vermaken. Bij algemeen schokkende onderwerpen is een grootse stijlsoort op zijn plaats waarbij het doel is om te emotioneren. En bij sterk emotioneel geladen onderwerpen kan een krachtige stijl worden gebruikt (Schuurs & Breij, 2013, pp. 116-118).

In Schuurs en Breij (2013, p. 119) is een overzicht opgesteld met de relaties tussen de verschillende retorische basisbegrippen, zie tabel 1. Die relaties kunnen als vuistregels worden gehanteerd maar uiteraard zijn er allerlei uitzonderingen mogelijk en moet het daarom per situatie worden bekeken.

Tabel 1

Relaties binnen verschillende retorische basisbegrippen

Onderdelen van de rede	Functie van het onderdeel	Belangrijkste overtuigingsmiddel	Aanbevolen spreekstijl
Exordium	het publiek behagen	ethos	elegante stijl
Narratio	het publiek overtuigen	logos	sobere stijl
Propositio	het publiek informeren	logos	sobere stijl
Argumentatio	het publiek overtuigen	logos	elegante stijl
Peroratio	het publiek op het gemoed werken	pathos	verheven stijl

Noot. Schuurs, U., & Breij, B. (2013). Retorische analyse. In Karreman, J., & van Enschoot, R. (Red), *Tekstanalyse: Methoden en Toepassingen* (pp. 101-149). Assen, Nederland: Van Gorcum.

2.8. De stijlfiguren

Ten slotte vormen stijlfiguren, ook retorische figuren genoemd, een belangrijk onderdeel in de retorica. Schuurs en Breij (2013) geven de volgende definitie: “Een retorische figuur is een creatieve afwijking van het normale taalgebruik met het doel de overtuigingskracht van de tekst te vergroten” (p. 119). Essentieel voor een stijlfiguur is het feit dat de afwijking opzettelijk is gemaakt en dat het publiek het als afwijkend ervaart ten opzichte van het verwachte. Wanneer het publiek de retorische figuur weet te waarderen, levert dat een positief gevoel op dat van invloed kan zijn op het overtuigingsproces (Hoeken et al., 2012, p. 181). Stijlfiguren horen vooral thuis in het exordium en de peroratio omdat het past bij de verheven en elegante spreekstijl (Schuurs & Breij, 2013, pp. 129-130).

De klassieke retorici zoals Aristoteles en Quintilianus maakten al een onderscheid in retorische figuren zoals metaforen, ironie en rijm (Hoeken, Hornikx & Hustinx, 2012, p. 175). Het belangrijkste onderscheid dat tussen stijlfiguren wordt gemaakt is tussen tropen en schema's. Bij tropen bevindt de afwijking zich in de inhoud van de uitdrukking. Het oorspronkelijke onderwerp wordt vergeleken met iets anders of wordt helemaal vervangen. Bijvoorbeeld de zin: “De mannen zaten als ratten in de val”. Ook ironie, dubbelzinnigheid en metaforen zijn vormen van tropen. Bij schema's bevindt de afwijking zich meer aan de oppervlakte. Een voorbeeld is een afwijking in de volgorde van de woorden of het laten rijmen van woorden (Schuurs & Breij, 2013, p. 120).

2.9. De maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

Een spreker kan door middel van een redevoering zijn publiek overtuigen, los van het feit of de inhoud juist of onjuist is. Een welbespraakte politicus zou door middel van een overtuigende speech zijn publiek van onjuiste informatie kunnen overtuigen. Dat is vanzelfsprekend onwenselijk voor de maatschappij. Ook groeit het belang van speeches omdat door de opkomst van sociale media een steeds groter publiek kan worden bereikt. Niet alleen het aanwezige publiek krijgt namelijk de gehele speech te horen, maar ook gebruikers van het internet zijn te bereiken. Ook is er de afgelopen jaren veel aandacht in het nieuws geweest voor Thierry Baudet en Forum voor Democratie. Onder andere vanwege de groter wordende populariteit en het groeiende aantal leden van de partij (Rutten, 2020). Deze gegevens maken het maatschappelijk relevant om de speech van Baudet te analyseren.

Wetenschappelijk draagt dit onderzoek bij door de theorie van de klassieke retorica (nogmaals) te toetsen op een moderne redevoering. Door aan te tonen dat de regels van de klassieke retorica tot op heden nog bruikbaar en relevant zijn kan het pleidooi van Braet (1993) verder worden ondersteund. Braet pleit daarin voor meer lessen in retorica in het taalonderwijs. Leerlingen zouden er baat bij hebben in het beoefenen van het maken van retorische analyses om zich te ontwikkelen als kritische beoordelaars en effectieve schrijvers van een betoog (Braet, 2003, p. 16). Kennis over de retorica wordt ook wel omschreven als een ‘wapen’ of ‘schild’: met retorische kennis kun je als spreker

anderen voor je winnen en als publiek kun je ermee voorkomen dat je wordt ingepakt (Braet, 2011, p. 13). Zoals een wijze Griek 2000 jaar geleden verwoordde: “Wie de retorica niet bestudeert, wordt er het slachtoffer van” (Wagemans, 2014).

3. Onderzoeksvraag

Volgend uit het theoretisch kader kan de volgende onderzoeksvraag worden gevormd:

“Welke overtuigingsmiddelen bevat de overwinningsspeech van Forum voor Democratie aan de hand van de klassieke retorica en in hoeverre zijn deze passend gegeven de context, het publiek en het beoogde doel?”

4. Methode

De methode voor het onderzoek bestaat uit een functionele en een retorische analyse, beide kwalitatief van aard. Deze methodes staan beschreven in het boek van Karreman en van Enschtot (Red., 2013), respectievelijk hoofdstuk 1 (pp. 8-23) en hoofdstuk 3 (pp. 102-147). De stappen die bij elk van de methodes staan beschreven zijn daar ook uit gehaald. Alleen stap twee van de retorische analyse omtrent de presentatie is extra toegevoegd. Schuurs en Breij (2013) laten in hun voorbeeldanalyse de presentatie buiten beschouwing omdat zij uitgaan van geschreven teksten. Aangezien het in dit onderzoek om een mondeling betoog gaat, is de presentatie wel erg van belang. Zie bijlage A voor alle stappen van de functionele- en retorische analyse.

4.1. *Functionele analyse*

De functionele analyse dient ten eerste om de context, het publiek en het beoogde doel van de speech in kaart te brengen. Het is in het algemeen bij retorische analyses, en voornamelijk bij analyses van politieke redes, belangrijk om van tevoren eerst onderzoek te doen naar de (historische) context. Niet alleen *wat* je zegt en *hoe* je iets zegt is van belang, ook *wanneer* iets is gezegd kan bepalend zijn (Braet, 2003, p. 28). Verder moet het publiek en het beoogde doel van de speech worden vastgesteld om uiteindelijk een oordeel over de passendheid van de gebruikte overtuigingsmiddelen te kunnen vormen (Karreman & van Enschtot, 2013, p. 9).

Als eerste moet worden bepaald wat het onderwerp van de tekst is, wie de zender is en wat de doelgroep van de tekst is (Karreman & van Enschtot, 2013, p. 9). Wat de zender uiteindelijk voor zichzelf wil bereiken met de tekst vormt het organisatiedoel. Deze eerste stap is voornamelijk op een kleinschalig contextonderzoek gebaseerd waarbij de precieze inhoud van de tekst nog niet wordt meegenomen.

Vervolgens moet er worden bepaald welke communicatieve doelen een rol spelen in de tekst en of deze kunnen leiden tot een gedragsverandering van de luisteraar. Dat vormt het consecutieve doel. Deze doelen worden omschreven in termen van gedrag van de doelgroep. Ook bij deze stap speelt de context een belangrijke rol (Karreman & van Enschoot, 2013, pp. 16-17).

De communicatieve doelen van een tekst worden gevormd door de beoogde veranderingen in de cognities van de doelgroep over een bepaald onderwerp. Ze worden omschreven door te beschrijven wat de doelgroep hopelijk weet, vindt, kan, wil of voelt na het lezen/horen van de tekst. In Karreman en van Enschoot (2013, pp. 18-19) worden zes communicatieve doelen beschreven: informeren, overtuigen, opiniëren, instrueren, activeren en emotioneren. Bijna alle teksten zijn multifunctioneel, ze hebben meerdere communicatieve doelen. Daarom staan de doelen meestal niet los van elkaar. Bepaalde doelen ondersteunen andere doelen. De doelen zijn in de analyse onderverdeeld door middel van een communicatief doelenschema. Dit is een hiërarchisch schema, waarin de relaties tussen de doelen met pijlen zijn aangegeven.

4.2. Retorische analyse

De retorische analyse heeft als doel om te achterhalen welke overtuigingsmiddelen de speech bevat aan de hand van de regels van de klassieke retorica. De verschillende onderdelen van de retorische analyse zijn eerder in het theoretisch kader besproken.

Vervolgens kan er worden geëvalueerd in hoeverre de gebruikte overtuigingsmiddelen passend, dan wel effectief, zullen zijn als er gekeken wordt naar de context, het publiek en het beoogde doel van de speech (Schuurs & Breij, 2013, p. 103).

4.3. Onderzoeksubject

De overwinningsspeech van de leider van de politieke partij Forum voor Democratie, Thierry Baudet, vormt het onderzoeksubject dat is geanalyseerd. De speech werd in Zeist voorgedragen nadat Baudet met zijn partij een grote winst had behaald bij de Provinciale Statenverkiezingen van 20 maart 2019 (NRC, 2019). Zie bijlage B voor de volledig getranscribeerde speech.

Er is voor dit onderzoeksubject gekozen omdat Baudets speech een interessante bron vormt om te bestuderen vanwege de enorm groeiende populariteit van Forum voor Democratie in de afgelopen jaren (Rutten, 2020). Een politieke speech heeft in het algemeen het doel om het publiek te overtuigen van de standpunten van de spreker (Braet, 2011, p. 26). Baudet staat bekend om zijn 'elitaire en literaire' imago, mede vanwege zijn veelvuldig gebruik van complexe woorden en verwijzingen naar filosofen en geschiedenis (de Jong & van Leeuwen, 2018). Dat had als gevolg dat de speech van Baudet veel vragen deed oprijzen. Mede daarom is het boeiend om te analyseren in welke

mate Baudets boodschap bij de luisteraar is overgekomen en of het zijn doel wel heeft weten te bereiken.

4.4. Transcriptie

Voorafgaand aan de analyse is de speech getranscribeerd, zie bijlage B. Dat betekent dat er een transcript van de gesproken tekst is gemaakt door het volledig uit te schrijven. Dit is gedaan aan de hand van de video-opname die door de NOS (Nederlandse Omroep Stichting) is gemaakt en op YouTube is geplaatst (NOS, 2019a).

Er bestaan twee vormen van transcriberen: woordelijk en letterlijk (Dieste, 2019). Welke vorm moet worden gebruikt hangt af van het doel van de transcriptie. Woordelijk transcriberen dient om de gesproken tekst in een goed leesbare vorm weer te geven. Daarbij worden stopwoorden, halve zinnen, gestotter en pauzes genegeerd en niet opgenomen in het transcript. De zinnen worden in dit geval grammaticaal zo correct mogelijk weergegeven. Bij een woordelijk transcript ligt de focus op de inhoud van de boodschap en niet op de manier van spreken. Letterlijke transcriptie is van toepassing wanneer het wel doel is om vast te leggen *hoe* iets gezegd wordt. Tijdens het letterlijk transcriberen wordt de gesproken tekst letter-voor-letter uitgeschreven, inclusief pauzes, stopwoorden, spreektaal, herhalingen, haperingen, enzovoorts. Bij dit onderzoek is de speech van Baudet letterlijk getranscribeerd aangezien de manier van spreken een belangrijke rol speelt in de retorica en bij de evaluatie van de overtuigingskracht.

In het transcript is elke zin die door Thierry Baudet wordt uitgesproken genummerd. De reacties vanuit het publiek zijn alfabetisch genummerd. De woorden die extra nadrukkelijk of wat luider door Baudet worden uitgesproken zijn vetgedrukt weergegeven. De onderstreepte woorden geven aan dat Baudet daar een handgebaar bij maakt. Bij de woorden die tussen accolades zijn gezet betreft het een verandering in de gezichtsuitdrukking. Zowel bij de passages met handgebaren als bij de passages met een verandering in de gezichtsuitdrukking, is schuingedrukt en tussen haakjes een

toelichting neergezet. Bij de handgebaren is er geen toelichting toegevoegd wanneer Baudet alleen zijn handen voor zich uitsteekt en geen groot of afwijkend gebaar maakt, zie figuur 1. De plekken waar drie puntjes tussen twee woorden staan genoteerd geven een stille pauze aan. Bij een gevulde pauze staat het woord uitgeschreven, bijvoorbeeld “uh”.

Figuur 1. Baudet maakt een ‘neutraal’ handgebaar tijdens het spreken. Schermafbeelding van NOS, 2019a, min. 1:59, geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=HuSkkuEOEa4>

5. Analyse

5.1. *Functionele analyse*

5.1.1. *Context*

De zender

De zender, in dit geval de spreker, is Thierry Henri Philippe Baudet. Hij is momenteel de leider en fractievoorzitter van de politieke partij Forum voor Democratie. Naast politicus is hij academicus, auteur en jurist. Baudet is in Heemstede geboren op 28 januari 1983. Hij komt uit een academische familie. Zijn grootvader en overgrootvader waren respectievelijk hoogleraar in de sociale en economische geschiedenis en wiskundige (Fasol, 2016). Zelf heeft Baudet, na zijn gymnasiumopleiding, geschiedenis gestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam. Na die studie een jaar te hebben gevolgd kwam daar nog de studie rechten bij. Zijn doctoraalexamen voor rechten en academische bachelor voor geschiedenis behaalde hij in 2006 om vervolgens aan de slag te gaan als docent en promovendus bij de Faculteit der Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit Leiden. Tijdens zijn dienstverband in Leiden schreef hij voor het universiteitsblad en had hij een tweewekelijkse column in het NRC Handelsblad. In juni 2012 behaalde Baudet zijn doctoraat in de rechten en in 2013 was hij als postdoc verbonden aan de Universiteit van Tilburg.

In 2015 richtte Baudet Forum Voor Democratie op als denktank om zijn eurokritische gedachtegoed verder te kunnen verspreiden. Over dat gedachtegoed heeft hij ook meerdere boeken gepubliceerd. Bij het grote publiek werd Baudet vooral bekend als een van de initiatiefnemers van GeenPeil, dat pleitte voor een referendum over het Europese Associatieverdrag met Oekraïne. Baudet was een tegenstander van dat verdrag, net zoals een meerderheid van de kiezers (Kiesraad, 2016). Echter, het kabinet nam de uitslag van dit niet-bindend referendum niet over. Dat is de aanleiding geweest voor Baudet om met Forum voor Democratie de politiek in te gaan met als doel het bewerkstelligen van meer directe democratie.

Het onderwerp

De speech bevat meerdere onderwerpen die vaker terugkomen in Baudets toespraken. Sinds het aantreden in de Tweede Kamer in 2017 heeft Baudet meerdere toespraken gehouden met soortgelijke strekkingen en thema's die ook weer terugkomen in de overwinningsspeech van de Provinciale Statenverkiezingen in 2019. Dat zijn onderwerpen zoals kritiek op Europa en onze bestuurders, oikofobie, immigratie, soevereiniteit, nationalisme en democratie. Met zijn opvallende uitspraken tijdens deze toespraken weet Baudet regelmatig het nieuws te halen. Dat was ook het geval na het

houden van de overwinningsspeech die in dit onderzoek centraal staat. Sommige critici waarschuwden voor het fascistische karakter van de speech (Quekel, 2019).

Centraal in deze toespraak staat de eigen overwinning bij de Provinciale Statenverkiezingen van 2019. Ook wordt er veel aandacht besteed aan wat er, volgens Baudet, mankeert aan het huidige beleid. Als antwoord daarop gaat het vooral over de eigen goede eigenschappen van de partij en wordt Forum voor Democratie als “redder” van het land gepresenteerd.

De doelgroepen en het aangesproken publiek

Het aangesproken publiek in de zaal zal voornamelijk bestaan hebben uit leden van Baudets eigen achterban, aangezien zij aanwezig waren bij een overwinningsspeech van Forum voor Democratie. Ook zal er een aantal journalisten aanwezig zijn geweest om verslag uit te brengen van de speech. Wetende dat de speech ook hoogstwaarschijnlijk op het journaal zal worden uitgezonden en online kan worden bekeken, zal Baudet ook potentiële nieuwe kiezers aan willen spreken.

Uit onderzoek van opiniepeiler Peter Kanne van onderzoeksbureau I&O Research blijken de Forum voor Democratie-stemmers overwegend te bestaan uit werkende mannen uit de sociaal lagere middenklasse tussen de 35 en 64 jaar oud (Van Heerde, 2019). Echter, kijkend naar het aanwezige publiek tijdens de overwinningsspeech, zijn er opvallend veel jonge mensen te zien. Volgens Kanne willen deze kiezers zich vooral afzetten tegen de gevestigde orde en koesteren zij een groot wantrouwen tegenover de overheid, vooral op het gebied van klimaat en immigratie. Ook geeft Kanne aan dat een derde van de Forum voor Democratie-stemmers afkomstig is van de PVV, de partij van Geert Wilders met soortgelijke standpunten. De rest van de kiezers stemden voorheen op de VVD, het CDA en 50-Plus. Huidige kiezers van deze partijen zullen ook een doelgroep voor Baudet vormen. Met zijn speech zou hij hen ervan kunnen overtuigen om voortaan op zijn partij te stemmen. Baudet lijkt, met zijn ijdele en intellectuele imago, te verschillen van zijn doelgroep. Kanne denkt dat zijn verschijning kiezers juist aan kan trekken.

De organisatiedoelen

Wat wil Baudet voor zichzelf bereiken met deze speech? Er zijn meerdere organisatiedoelen van toepassing. Met deze speech kan Baudet zijn gedachtegoed verspreiden en laten zien dat hij een welbespraakte leider is die met zijn partij voor verandering wil zorgen. Ook zal het presenteren van een goede en overtuigende speech goed zijn voor zijn imago en zelfvertrouwen. Dat wordt extra aangesterkt door de enthousiaste reacties vanuit het publiek in de vorm van gejuich en geklap. Een bijzondere speech die opvalt zal veel aandacht genereren in bijvoorbeeld de media wat meer bekendheid en wellicht een grotere populariteit kan opleveren. Dat leidt dan uiteindelijk tot meer Forum voor Democratie-stemmers en meer macht voor Baudet.

5.1.2. Doelen

Aan de hand van het voorafgaande contextonderzoek en een globale lezing van de speechtekst valt op te maken welke beoogde cognitieve veranderingen Baudet bij de luisteraars teweeg zou willen brengen. Die zijn in te delen in de volgende communicatieve doelen: informeren, overtuigen, opiniëren, emotioneren en activeren. In tabel 2 staan deze doelen weergegeven met de bijbehorende beoogde cognitieve veranderingen.

Tabel 2

De communicatieve doelen

FvD = Forum voor Democratie

Informeren	<ul style="list-style-type: none">• de doelgroep weet wat de toekomstplannen zijn; wat FvD van plan is te gaan doen om de problemen op te lossen en het land beter te maken• de doelgroep weet wat de misstanden zijn in het land en wie daar verantwoordelijk voor zijn• de doelgroep weet dat FvD intensief campagne heeft gevoerd en dat het zijn vruchten heeft afgeworpen, FvD is namelijk overal vertegenwoordigd
Overtuigen	<ul style="list-style-type: none">• de doelgroep gelooft dat het land gered en hersteld moet worden van de ondergang en dat Baudet en FvD daar iets aan kunnen doen, dat heropbloeiing mogelijk is• de doelgroep gelooft dat de huidige bestuurders verantwoordelijk zijn voor de ondergang van het land en dat daartegen moet worden opgetreden• de doelgroep gelooft dat het land FvD nodig heeft• de doelgroep gelooft in de betrouwbaarheid en deskundigheid van Baudet
Opiniëren	<ul style="list-style-type: none">• de doelgroep heeft een negatieve mening over de huidige bestuurders• de doelgroep heeft een mening over wat goed is voor Nederland• de doelgroep heeft een positieve mening over Baudet en politieke voorkeur voor FvD
Emotioneren	<ul style="list-style-type: none">• de doelgroep voelt zich met elkaar verbonden als groep• de doelgroep voelt zich geïnspireerd om samen voor verandering te zorgen• de doelgroep voelt zich gehoord door FvD• de doelgroep voelt angst voor het verliezen van de Nederlandse identiteit, tradities en waarden

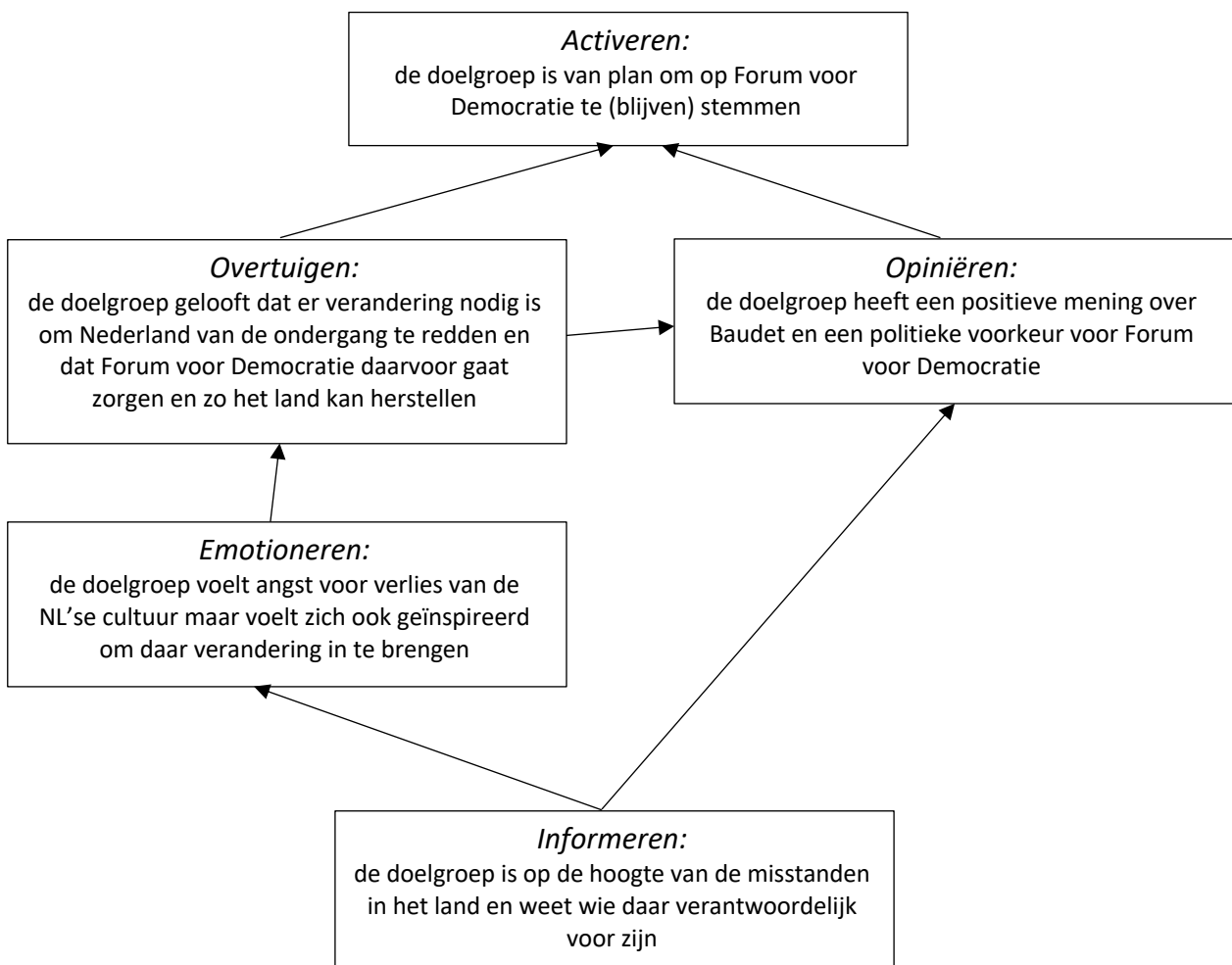
- de doelgroep voelt afkeer tegenover de huidige bestuurders en de Europese Unie
- de doelgroep voelt een nostalgisch verlangen naar het 'oude beschaafde' Nederland en diens architectuur, muziek en schilderkunst

Activeren

- de doelgroep is van plan om Baudet en FvD te steunen
- de doelgroep is van plan om bij toekomstige verkiezingen te stemmen op FvD
- de doelgroep is van plan om strijdbaar te zijn om te zorgen voor verandering, het opbreken van het huidige 'partijkartel' en de heropleving van de Nederlandse cultuur

Figuur 2

Communicatief doelenschema

Het is duidelijk dat de speech niet enkel één doel bevat maar multifunctioneel is. De verschillende communicatieve doelen staan ook niet los van elkaar, er zit een hiërarchie in. Dat betekent dat bepaalde doelen ondersteuning bieden aan andere doelen. Dit is in een communicatief doelenschema weergegeven, zie figuur 2. De pijlen geven de onderlinge relaties tussen de verschillende doelen aan.

Het uiteindelijke hoofddoel lijkt te bestaan uit het activeren van de luisteraar om op Forum voor Democratie te (blijven) stemmen. Dat vormt ook meteen het consecutieve doel van de speech, de beoogde gedragsverandering van de luisteraar. Baudet kan iemand wel van zijn gedachtegoed overtuigen, maar zijn uiteindelijke doel is dat diegene bij de volgende verkiezingen daadwerkelijk richting de stembus gaat en het vakje naast Baudets naam rood kleurt.

Voordat het activerende doel kan worden bereikt zijn er echter andere, ondersteunende, doelen die eerst moeten worden volbracht. De luisteraar moet overtuigd zijn van Baudets woorden en positief tegenover hem staan waardoor de politieke voorkeur uitgaat naar Forum voor Democratie. Om overtuigd te raken is emotioneren van belang. Sterk opgeroepen emoties kunnen zorgen voor een grotere mate van overtuigingskracht. Maar op de eerste plaats moet de luisteraar voldoende worden geïnformeerd. Zonder informatie kunnen er geen emoties ontstaan en kan de luisteraar geen mening vormen. De luisteraar moet tevens weten *waarom* er verandering nodig is en zij daarom op Forum voor Democratie zouden moeten stemmen.

5.2. Retorische analyse

5.2.1. Standpunt en redesoort

Het standpunt van Baudet is uiteraard in lijn van zijn eigen partij. Die standpunten benoemt hij ook in zijn speech wat betreft kartelbestrijding, directe democratie, bescherming van de Nederlandse waarden en tradities, onderwijs, economie, immigratie en veiligheid. Er staan twee hoofdstandpunten centraal in de speech; Nederland wordt ondermijnd door de huidige bestuurders en Forum voor Democratie zal zorgen voor de noodzakelijke heropbloeiing van het land.

Aangezien het publiek grotendeels bestaan zal hebben uit Baudets achterban is er geen sprake van een relevant meningsverschil tussen de spreker en de luisteraars. Wel kaart Baudet de verschillen in opvattingen aan tussen hem en zijn politieke tegenstanders. Dat gebeurt vooral in het eerste gedeelte van de speech waarin Baudet zijn tegenstanders aanvalt en hen verantwoordelijk houdt voor de misstanden in het land.

De speech betreft een gelegenheidstoespraak met elementen van een politieke toespraak. De speech is geen gerechtelijk pleidooi waarbij de spreker een jury of rechter van zijn onschuld moet overtuigen. De gelegenheid, het vieren van de overwinning bij de Provinciale Statenverkiezingen, is de aanleiding van de speech. Wel is er een politiek tintje omdat de spreker een politicus betreft en het onderwerp en de setting politiek beladen zijn.

5.2.2. Presentatie

Figuur 3. Overzicht van verschillende gezichtsuitdrukkingen en handgebaren. Schermafbeeldingen van NOS, 2019a, geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=HuSkkuEOEa4>

Zoals te zien is in bovenstaande figuur maakt Baudet tijdens het spreken gebruik van verscheidene handgebaren en gezichtsuitdrukkingen. Toch heeft Baudet tijdens zijn speech meestal een neutrale en ietwat ernstige blik, zoals te zien op afbeelding 5 in figuur 3. Het valt op dat vooral bij het aanzetten van woorden hij zijn wenkbrauwen wat optrekt en frons. Afbeelding 7 is daar een (overdreven) voorbeeld van. In bijna elke zin is er wel een aantal woorden die hij extra nadrukkelijk of wat luider uitspreekt. Tijdens het nadrukkelijk uitspreken van die woorden kijkt hij vrijwel altijd het publiek aan en maakt hij daarbij een handgebaar. Baudet kijkt sowieso veel het publiek in tijdens het spreken, hij kijkt naar links en naar rechts. Ook kijkt hij een aantal keer naar het publiek dat zich boven hem bevindt, zie afbeelding 16.

Ondanks het feit dat Baudet veel oogcontact maakt met het publiek, kent hij toch niet zijn volledige tekst uit zijn hoofd. Bij elke zin kijkt hij namelijk wel even op zijn blaadje dat op het spreekgestoelte voor hem ligt. Baudet struikelt daarbij niet over zijn woorden en raakt zijn tekst niet kwijt. Daardoor ontstaan er ook bijna geen haperingen, pauzes of herhalingen tijdens het spreken. Opvallend is dat hij vooral in het laatste gedeelte van zijn speech feller gaat spreken en daarbij zijn stem meer verheft. Daarbij wordt zijn blik ook wat feller en kijkt hij wat bozer en steekt hij een vuist of vinger de lucht in, zoals te zien is op de afbeeldingen 2, 7, 9, 11, 12, 13 en 14 in figuur 3.

Wanneer Baudet spreekt over de schoonheid van Nederland legt hij zijn linkerhand op zijn borst (afbeelding 17). Daarmee geeft hij meer gevoel in de woorden die hij uitspreekt. De liefde voor het vaderland wordt hiermee extra uitgebeeld. Er zijn meerdere passages die Baudet extra uitbeeldt met een handgebaar of een gezichtsuitdrukking. Zo spreidt hij zijn armen wanneer hij verkondigt dat Forum voor Democratie in *alle* provincies vertegenwoordigd is, zie afbeelding 21. Hij balt zijn vuisten wanneer hij zegt de mensen te hebben om de Europese Unie te verslaan, zie afbeelding 25. Een gezichtsuitdrukking gebruikt Baudet bijvoorbeeld bij de passage over Nederland dat wordt verkwaanseld door onze bestuurders. Het gaat gepaard met een zielige blik, zie afbeelding 18.

Op de momenten dat het publiek juicht en klapt is er een glimlach of een wat bredere lach op Baudets gezicht te zien (afbeelding 1 en 3). Een enkele keer maakt Baudet direct contact met iemand uit het publiek door hem aan te wijzen omdat Baudet het eens is met wat er werd geroepen; “Zo is het!” (afbeelding 24).

Baudet heeft een duidelijke uitspraak zonder een accent en zijn taalgebruik is grammaticaal correct. De speech is goed verstaanbaar doordat Baudet zijn woorden duidelijk en goed uitspreekt. Vooral de woorden die hij extra benadrukt worden goed gearticuleerd. Baudet is goed te verstaan doordat hij met een rustig tempo en op een toereikend volume spreekt, mede geholpen door een microfoon. Baudet is netjes in pak gekleed en ziet er verzorgd uit. Ook maakt hij oogcontact met het publiek, zowel met de mensen naast hem als boven hem. Hij lacht wanneer het publiek voor hem klapt. Zijn houding is recht en zijn handgebaren leiden niet af van zijn toespraak.

5.2.3. Opbouw

De speech bevat vier van de zes onderdelen van de klassieke rede. De narratio en de partitio ontbreken. De overige onderdelen zoals exordium, propositio, argumentatio en peroratio komen wel voor in de speech. De zinnen 1 t/m 14, zoals genummerd weergegeven in het transcript (bijlage B), vormen de inleiding (exordium). De inleiding heeft idealiter als doel om het publiek aandachtig, begrijpend en welwillend te maken. Die elementen zijn ook terug te vinden in de inleiding van de speech. De eerste zin; “De Uil van Minerva spreidt zijn vleugels bij het vallen van de avond”, is al meteen een aandachtstrekker. In de daaropvolgende zin wordt het publiek direct aangesproken om

ze welwillend om te luisteren te maken; "... beste vrienden, beste campagnegenoten, beste partijgenoten, beste kompanen". Ook wordt het publiek aangesproken in zin 7; "En zo staan we hier." Op die manier wordt het groepsgevoel versterkt en de afstand tussen Baudet en het publiek verkleind. In de derde zin geeft Baudet enige context over de aanleiding van de speech, namelijk dat de resultaten van de Provinciale Statenverkiezingen binnenkomen. Zo wordt het publiek meer begrijpend gemaakt. Vanaf zin 4 t/m 14 begint Baudet nogmaals over de Uil van Minerva en onze mooie maar vergane beschaving van weleer. Die passage lijkt vooral bedoeld om nog meer de aandacht te trekken.

Vervolgens komt de propositio vanaf zin 15 t/m 19. Dat is het gedeelte om de centrale stelling en de hoofdargumenten van de rede aan te geven. De stelling die hierin centraal staat is de volgende: "Maar net als al die andere landen van onze boreale wereld worden we kapotgemaakt door de mensen die ons juist zouden moeten beschermen." Dat wordt verder aangevuld door te zeggen dat we ondermijnd worden door onder andere onze bestuurders. Deze stelling vindt zijn onderbouwing in de argumentatio (zin 20 t/m 58). Hierin vindt het eigenlijke betoog van de speech plaats.

Opvallend is dat er van zin 59 t/m 67 een tweede propositio volgt met als centrale stelling dat Forum voor Democratie op de dag van de verkiezingen de grootste ofwel de een-na-grootste partij van Nederland is geworden. De argumenten die volgen moeten bevestigen dat het terecht is dat de kiezers op zijn partij hebben gestemd. Deze tweede propositio wordt, zoals het hoort, ook weer opgevolgd door een argumentatio (zin 68 t/m 123).

De slotconclusie volgt in de peroratio: "Forum voor Democratie nog langer negeren dat lukt je nooit!" De peroratio (zin 124 t/m 165) drijft voort op de ophemeling van Forum voor Democratie. Er wordt duidelijk gebruik gemaakt van affectus, het emotioneren van het publiek. Er wordt geen samenvatting van de hoofdargumenten gegeven.

5.2.4. *Ethos, pathos, logos*

Baudet maakt in zijn speech vooral gebruik van ethos. Als openingszin begint hij al over de Uil van Minerva waarmee hij aantoont dat hij kennis bezit over de klassieke mythologie en pronkt hij met zijn gymnasiumverleden. De uil hoort bij de godin van de wijsheid Minerva uit de Latijnse mythologie of genaamd Athene in de Griekse mythologie (Tempelman, 2019). In de eerste propositio en de daaropvolgende argumentatio maakt Baudet gebruik van negatieve ethos. Hij valt ("economisch onbenul") Mark Rutte en de huidige bestuurders persoonlijk aan door hen verantwoordelijk te stellen dat Nederland zich in een slechte staat bevindt (zin 18 t/m 21).

In de tweede propositio en bijbehorende argumentatio staat vooral het prijzen van de eigen partij centraal. Dat is af te leiden uit de veelvuldig gebruikte (positieve) ethostechnieken om Baudets gezag en geloofwaardigheid te benadrukken. De goede eigenschappen en de noodzaak van Forum voor Democratie worden uitvoerig besproken (zin 81 t/m 87, 97, 126, 129 t/m 133).

Ethos wordt ook gebruikt in de peroratio. In het eerste gedeelte wordt nog de eigen partij verheerlijkt. Vanaf zin 136 worden de toekomstplannen en oplossingen voor de misstanden gepresenteerd. Dit is in het belang voor de betrouwbaarheid van Baudet. Zo laat hij zien wat hij ook echt van plan is te doen om Nederland te redden.

Naast ethos wordt er in de speech veel gebruik gemaakt van pathotechnieken. In het exordium wordt een soort nostalgisch en patriottisch gevoel opgeroepen door onze oude beschaving te omschrijven waarin de mooiste architectuur, muziek en schilderkunst werd gemaakt. Daarnaast wordt ook nog een aantal andere gevoelens of emoties opgewekt. Zo wordt er angst ingeboezemd door te refereren aan de aanslag in 2019 in Utrecht en door te zeggen dat onze veiligheid nog nauwelijks kan worden gewaarborgd (zin 25). Anderzijds probeert Baudet op meerdere momenten hoopvolle en inspirerende gevoelens op te wekken. Dat gebeurt vooral in het tweede deel van de speech (zin 64 t/m 67, 89 t/m 95, 127, 128, 134, 135, 151 t/m 156). Hij richt zich daarbij een aantal keer direct tot het publiek wat ook enige vorm van interactie teweegbrengt (zin 20, 102, 115, 125, 150).

Ten slotte is er nog het overtuigingsmiddel logos, de feitelijke argumenten. Die komen in de speech minder voor dan ethos en pathos. Vooral in de propositio en argumentatio is logos op zijn plaats. In de speech is dat ook het geval. In de eerste argumentatio wordt een aantal argumenten gegeven die getoetst zouden kunnen worden op hun feitelijke juistheid (zin 21 t/m 24, 32 t/m 34, 57), zoals de afgenomen koopkracht en 2,5 miljoen werklozen doordat Rutte de belastingen heeft verhoogd. Ook in de tweede argumentatio komen er maar weinig feitelijke argumenten voor. Logos is van toepassing bij de argumenten die bekrachtigen dat Forum voor Democratie is uitgegroeid tot een partij waar rekening mee moet worden gehouden, zoals het feit dat ze zijn vertegenwoordigd in alle provincies, in de Eerste- en Tweede Kamer en in het Europees Parlement (zin 117 t/m 123).

5.2.5. Stijldeugden

De speech van Baudet voldoet aan de deugd correctheid. De speech is qua uitspraak correct en bevat geen opvallende taalkundige fouten. Correctheid zou ook alleen opvallen als er niet aan werd voldaan, met schade aan het ethos van de spreker als gevolg. Dat is nu niet het geval.

Net als correctheid valt de stijldeugd duidelijkheid ook alleen op als er iets aan mankeert. De speech lijkt in eerste instantie vrij helder omdat het duidelijk door Baudet wordt gepresenteerd. Echter, tijdens het luisteren wordt de opzet en de structuur van de speech niet meteen duidelijk voor de luisteraar. Baudet biedt namelijk aan het begin geen structuraanduiding of een overzicht van de argumenten. Ook aan het einde wordt er geen samenvatting gegeven van de belangrijkste argumenten.

De volgende stijldeugd aantrekkelijkheid, staat in spanning met de stijldeugd duidelijkheid. Het gebruik van veel mooie gestileerde zinnen en stijlfiguren kan ervoor zorgen dat de toespraak minder duidelijk te begrijpen wordt. Baudets speech bevat erg veel stijlfiguren, ze worden verder behandeld in paragraaf 5.2.7.

De belangrijkste stijldeugd is gepastheid. Baudets speech is tekstintern passend; er zijn geen woorden of zinnen die qua stijl sterk afwijken van de rest van de tekst. Over de tekstexterne gepastheid valt wel wat te zeggen. Het is de vraag of de stijl van de speech wel helemaal past bij de doelgroep en het aangesproken publiek. Uit de functionele analyse blijkt namelijk dat de Forum voor Democratie-stemmers voornamelijk bestaan uit werkende mannen uit de sociaal lagere middenklasse.

5.2.6. Stijlsoorten

De sobere stijl wordt bijna niet gebruikt door Baudet. Soms betreft het een enkele zin tussen passages die verder grotendeels bestaan uit de grootse, elegante en krachtige stijl. In het exordium, de eerste propositio en argumentatio wordt veel de grootse stijl gebruikt (zin 4 t/m 22, 43 t/m 59). Baudet gebruikt veel metaforen met een schokkende beeldspraak die zijn bedoeld om te emotioneren. De volgende zin (47) is daar een voorbeeld van: “Het is een masochistische ketterij, dit geseclariseerde zondvloedgeloof dat zich in onze tijd heeft meester gemaakt van de harten en geesten van onze bestuurders.” De grootse stijl uit zich ook in het gebruik van vele niet-alledaagse woorden en lange zinnen. Daardoor komt de stijldeugd ‘duidelijkheid’ in het gedrang.

De eerste argumentatio bevat ook een gedeelte waarbij een krachtige stijlsoort is toegepast (zin 25 t/m 42). Baudet geeft in korte zinnen een opsomming van de huidige misstanden in het land. Dit gaat gepaard met de nodige emotie. De krachtige stijl komt eveneens een aantal keer voor in de tweede argumentatio en gaat door in de peroratio (zin 81 t/m 83, 90 t/m 96, 104 t/m 125). Baudet schuwt daarin niet het gebruik van enige strijdretoriek (zin 81 t/m 83): “Maar wij zijn naar het front geroepen! Omdat het moet! Omdat ons land ons nodig heeft.”

Tot slot is er nog de elegante stijl. Die wordt vooral gebruikt in het tweede gedeelte van de speech (zin 60 t/m 77, 84 t/m 89, 126 t/m 130, 152 t/m 162). De speech krijgt hier een positieve wending door het gebruik van sierlijk gestileerde zinnen met veel bijvoeglijke naamwoorden en fraaie metaforen.

5.2.7. Stijlfiguren

De overwinningsspeech van Baudet zit vol met stijlfiguren. Dat viel te verwachten aangezien de speech vooral de grootse en elegante stijlsoort bevat. Bijna elke zin bevat wel enige vorm van beeldspraak of een of meerdere stijlfiguren. Vandaar dat alleen de meest voorkomende en opvallende stijlfiguren hier verder worden uitgewerkt. Metaforen, anaforen, parallelismen, repetities, opsommingen,

amplificaties en hyperbolen zijn, van alle gebruikte stijlfiguren, in de grootste mate aanwezig. De passages die het meest opvallen zijn die waarbij een allegorie aanwezig is; een metafoor die over meerdere zinnen wordt uitgewerkt. Die komt in het exordium al voor (zin 9 t/m 14). De Westerse cultuur, wat tevens de mooiste en grootste was, zou in brokstukken liggen. Naast de brokstukken-metafoor bevat deze passage een opsomming (“de mooiste architectuur, de mooiste muziek en de mooiste schilderkunst”), en amplificatie (“wat ooit de grootste en mooiste beschaving was die de wereld ooit heeft gekend”, “een beschaving die alle uithoeken van de wereld bestreek”). Baudet stelt hier onze beschaving groter en mooier voor dan objectief gerechtvaardigd is.

In de tweede argumentatio is er een interessante passage (zin 81 t/m 91) waarin Baudet aangeeft dat Forum voor Democratie naar het front is geroepen om te vechten. Hierin komen naast meerdere metaforen (“naar het front geroepen”, “product van 300.000 jaar evolutie”, “meerdere ijstijden overleefd, mammoeten gevloerd”, “dragers, erfgenamen van de grootste beschaving”), ook de anafoor, inclusieve “wij”, repetitie en drieslag voor. De anafoor bestaat uit de herhaling van de woorden “omdat” en “wij” aan het begin van de opeenvolgende zinnen. Deze “wij” is ook meteen inclusief en dient om te suggereren dat Baudet en het publiek tot dezelfde groep behoren en gelijke ideeën aanhangen. Repetitie is terug te vinden in zin 90 waarin het woord “vandaag” wordt herhaald om het extra te benadrukken. Deze zin wordt vervolgd met een drieslag: “Weer te dromen, weer te hopen, weer te vechten.” De drieslag is in redevoeringen vaak een graag toegepaste stijlfiguur maar wordt door Baudet opvallend genoeg maar één keer gebruikt. Naast anaforen en repetities komen ook parallellismen veel voor; een aantal zinnen met dezelfde structuur en die op dezelfde manier begint.

Er is ook een passage (zin 98 t/m 125) waarin een aantal stijlfiguren wordt toegepast dat niet veel op andere plekken in de speech voorkomt, zoals subiectie, ironie, tegenstelling en de one-liner. In zin 99 komt zowel subiectie als ironie voor: “Weet u nog wat iedereen zei, lukt ... lukt je nooit.” De vraag wordt door Baudet opgeworpen en meteen daarna door zichzelf beantwoord. “Lukt je nooit” wordt in deze passage meerdere keren ironisch gebruikt, het is Forum voor Democratie namelijk wel gelukt om in de Tweede Kamer te komen enzovoorts. Dat wordt door Baudet in meerdere zinnen duidelijk gemaakt, zoals in deze zin (106) met behulp van een tegenstelling: “Iedereen dacht dat het ons niet ging lukken, maar het lukte ons wel.” Door het meerdere keren toepassen van het zinnetje “Lukt je nooit” is het een soort one-liner geworden, een opvallende en memorabele zin. Memorabel is het zeker, zelfs het publiek weet Baudets zinnen daarmee af te maken (zin 102, 115, 125).

6. Evaluatie en conclusie

De analyse diende om de door Baudet gebruikte overtuigingsmiddelen in kaart te brengen. In dit hoofdstuk worden ze geëvalueerd om een antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag: “Welke overtuigingsmiddelen bevat de overwinningsspeech van Forum voor Democratie aan de hand van de klassieke retorica en in hoeverre zijn deze passend gegeven de context, het publiek en het beoogde doel?”

De presentatie is erg goed omdat het voldoet aan de vier presentatiedeugden; correctheid (geen taalfouten), duidelijkheid (goed verstaanbaar), aantrekkelijkheid (verzorgd) en gepastheid. De presentatie past bij de vorm van de toespraak en bij Baudet als spreker, hij staat er namelijk om bekend dat hij er altijd netjes en verzorgd uitziet. Het gebruik van intonatie, handgebaren en gezichtsuitdrukkingen voorkomt dat de speech monotoon en saai om naar te luisteren en te kijken wordt. De fellere manier van spreken in het laatste gedeelte van de rede is in lijn met de theorie uit de klassieke retorica waarin wordt geadviseerd om vooral in het slot meer gebruik te maken van emotie. Door oogcontact, glimlachen en enige interactie geeft hij aan de reacties vanuit het publiek te waarderen en dat maakt hem sympathieker en menselijker overkomen.

De speech heeft een goede opbouw en het bevat grotendeels de onderdelen van de klassieke rede. Alleen de narratio en de partitio ontbreken. De narratio, waarin de stand van zaken uiteen wordt gezet en er achtergrondinformatie wordt gegeven, is in dit geval ook niet van belang. Het publiek bestaat uit de achterban van Forum voor Democratie, Baudet heeft bij hen geen verdere introductie nodig. Ook is Baudet een publiek figuur dat al bekend is bij een groot deel van het land. Mensen die niet bekend zijn met Baudet of Forum voor Democratie hebben daarover via het internet een grote hoeveelheid informatie tot hun beschikking. De partitio dient om een vooruitblik op de komende argumentatie weer te geven. In dit geval is dat niet nodig. Aangezien het hier vooral om een gelegenheidsrede gaat zou het overbodig en zelfs storend zijn als de argumenten van tevoren nog extra worden benadrukt.

De opbouw wijkt af van de klassieke rede omdat het twee propositio's en argumentatio's bevat. Het is in dit geval een goede keuze geweest om de twee centrale stellingen apart te beargumenteren. De speech krijgt zo een duidelijke structuur. Ook kan Baudet door deze indeling zijn partij in een beter daglicht zetten door eerst zijn tegenstanders onderuit te halen om vervolgens zijn eigen goede daden te belichten. In het slot wordt geen samenvatting van de hoofdargumenten gegeven. Dat zou in dit geval ook niet bevorderlijk zijn voor de vloeïendheid van de speech. Het is namelijk al aan de vrij lange kant. Baudet heeft met zijn twintig minuten durende toespraak langer dan alle andere partijleiders gesproken. Ook zou door het nogmaals benoemen van de fouten van de bestuurders de hoopvolle sfeer verpest worden die Baudet neerzet door de toekomstplannen te

schetsen. Het positieve einde is hier dus correct toegepast, het gaat immers om een overwinningsspeech waarbij vooral de eigen partij centraal moet staan.

Er wordt veel gebruikt gemaakt van ethos en pathos. Het is niet gek dat Baudet niet veel logotechnieken heeft toegepast. Hij hoeft het aanwezige publiek niet meer van zijn standpunten te overtuigen. Ethos en pathos zijn door de gehele speech verweven en niet vooral in de inleiding (ethos) en het slot (pathos) aanwezig, zoals wel werd geadviseerd door de klassieke retoricen. Bij het aanwezige publiek zal veel ethos en pathos goed worden ontvangen omdat de meningen eensgezind zijn en zij daar als groep aanwezig zijn om de overwinning van hun partij te vieren. Om eventuele nieuwe kiezers te overtuigen zou minder gebruik van ethos beter zijn geweest. Aangezien Baudet al met een ijdel en enigszins narcistisch imago te kampen heeft, zal het vele prijzen van de eigen partij afkeer bij buitenstaanders op kunnen roepen en hen ervan weerhouden om in de toekomst op Forum voor Democratie te stemmen.

De speech voldoet grotendeels aan de vier stijldeugden die overeenkomen met de vier presentatiedeugden. Van Baudet, als hoogopgeleide academicus en schrijver, mag een correct taalgebruik ook wel worden verwacht. Het ontbreken van een structuuraanduiding is niet erg, het zou ook niet per sé passen bij een gelegenheidsrede. Maar vanwege de lange duur van de speech zullen de meeste mensen niet meer hebben onthouden waar Baudet het allemaal over heeft gehad. Een kortere en bondigere speech zou een betere keuze zijn geweest. Het vele gebruik van beeldspraak, klassieke verwijzingen en deftige woorden is ook niet bevorderlijk voor de duidelijkheid. Het publiek moet wel voldoende achtergrondkennis hebben om te kunnen begrijpen wat Baudet bedoelt met zijn uitspraken. Baudet had beter voor meer korte, maar krachtige one-liners kunnen kiezen die ten gevolge beter bij het publiek zouden blijven hangen.

Baudet heeft duidelijk zijn best gedaan om zijn speech aantrekkelijk te maken. Zoals hierboven beschreven leidt veel beeldspraak tot vermindering van de duidelijkheid. Maar zorgen voor aantrekkelijkheid heeft uiteraard ook voordelen. Een toespraak met veel versieringen trekt de aandacht en zou die vast moeten houden doordat het de luisteraar blijft boeien. Iemand die aandachtig luistert zal ook eenvoudiger overtuigd kunnen raken van de boodschap. Hier weet Baudet wel punten op te scoren. Meteen in het exordium weet de speech de aandacht te trekken en ook daarna blijft het boeien vanwege de aantrekkelijke verwoording. Volgens de klassieke retoricen mogen de stijlfiguren echter niet te nadrukkelijk aanwezig zijn. Als er te opzichtig gebruik wordt gemaakt van stijl kan het overkomen alsof de spreker zijn publiek probeert te misleiden door hen van de inhoud af te leiden en te laten focussen op de vorm. Dit zou ook een valkuil voor Baudet kunnen zijn. Het gebruik van stijlfiguren had zeker een tandje minder gekund. Op deze manier wordt er wel erg veel gevraagd van de cognitieve vermogens van de luisteraar. Ook wordt door het overmatige gebruik de kracht van

stijlfiguren tenietgedaan, het is dan niet bijzonder meer. Baudet had beter naar de wijze oude Grieken kunnen luisteren: de kunst zit hem in de kunstgrepen te verbergen.

De speech is wel tekstintern maar niet helemaal tekstextern gepast. Aangezien Forum voor Democratie-stemmers vooral bestaan uit werkende mannen uit de sociaal lagere middenklasse zal de meerderheid waarschijnlijk niet alles begrepen hebben vanwege de moeilijke woorden, beeldspraak en klassieke verwijzingen. De stijl past wel bij Baudets persoonlijkheid als spreker. Hij is namelijk hoogopgeleid, auteur en heeft op het gymnasium gezeten. Ook voldoet de speech aan gepastheid met betrekking tot het onderwerp en het tekstgenre. Bij een gelegenheidsrede gaat het om het vieren van een gebeurtenis waarbij versieringen wel op zijn plaats zijn. Dat in dit geval niet iedereen elke verwijzing die Baudet maakt zal snappen, zal voor zijn eigen achterban geen afbreuk doen aan de overtuigingskracht. Het bijzondere taalgebruik kan bij hen positieve emoties oproepen die het groepsgevoel versterken. Baudet zou met zijn stijlgebruik andere kiezers af kunnen stoten, omdat hij met zijn speech wat gekunsteld en onnatuurlijk overkomt. Echter, Baudets bijzondere uitspraken zorgen er wel voor dat hij opvalt en wordt behandeld in de media. Dat zal Baudet geen windeieren leggen.

Te concluderen valt dat de overwinningsspeech van Baudet voor een groot deel retorisch geslaagd is. Vooral bij het aanwezige publiek en zijn eigen achterban zal de speech overtuigend zijn geweest om in de toekomst op Forum voor Democratie te blijven stemmen. Buitenstaanders zullen grotendeels zijn afgehaakt door het overmatige verheven taalgebruik en de veelvoorkomende stijlfiguren. De speech slaagt er dan niet in om hen te overtuigen voortaan op Baudets partij te gaan stemmen.

7. Discussie

De methode van de retorische analyse bevat een aantal zwakke punten. Zo kan er niet volledig objectief geanalyseerd worden. De theorie waaraan de rede wordt getoetst komt weliswaar vanuit de klassieke retorica, maar de evaluatie wordt gedaan vanuit het (subjectieve) perspectief van de analysator. Een andere onderzoeker zou de retorische keuzes van de toespraak anders kunnen beoordelen. Ook is de overtuigingskracht van de rede niet meer kwantitatief meetbaar, het heeft namelijk al in het verleden plaatsgevonden. Dat zorgt er ook voor dat je als analysator niet fysiek bij de redevoering aanwezig kunt zijn. De daadwerkelijke sfeer die aanwezig was in de zaal heb je dan niet mee kunnen krijgen terwijl het wel van invloed zou kunnen zijn geweest op de overtuigingskracht van de boodschap van de spreker. Voor vervolgonderzoek zou de onderzoeker ervoor kunnen kiezen om een toespraak te analyseren dat nog in de toekomst plaats gaat vinden en waarbij het mogelijk is om de toespraak bij te wonen. Op die manier kun je als onderzoeker een voor- en nameting houden door het aanwezige publiek een vragenlijst in te laten vullen. Eveneens kan op die manier de reacties van

het publiek tijdens de redevoering mee worden genomen in de analyse. Als analysator krijg je zo meer mee van wat er in de zaal gebeurt. In het huidige onderzoek vormt het namelijk een zwak punt dat er maar van één visuele bron gebruik gemaakt kon worden. Daarop was Baudet niet altijd volledig in beeld te zien. Ook de reacties vanuit de zaal waren niet altijd goed zichtbaar.

Een ander idee voor vervolgonderzoek is om andere soorten redes te analyseren, bijvoorbeeld in de rechtszaal. De klassieke retorica is namelijk van oorsprong bedoeld voor redevoeringen gehouden tijdens een strafzaak. Daarbij zou gebruik kunnen worden gemaakt van meer internationale bronnen en literatuur aangezien in het huidige onderzoek vooral Nederlandse literatuur is geraadpleegd.

Dit onderzoek heeft wel aan kunnen tonen dat de klassieke retorica nog steeds relevant en bruikbaar is voor een retorische analyse. Het is duidelijk dat het maken van de juiste retorische keuzes cruciaal is voor het vergroten van de overtuigingskracht van de boodschap die de spreker over wil brengen. Daarbij is het belang van het rekening houden met het publiek en het doel ook aangetoond. Een geslaagde rede hoeft niet exact de klassieke retorische regels te volgen, als het maar past bij de context.

8. Literatuur

Andeweg, B., & de Jong, J. (2004). *De eerste minuten. Attentum, benevolum en docilem parare in de inleiding van toespraken*. Proefschrift Radboud Universiteit Nijmegen. Den Haag, Nederland: Sdu.

Braet, A. (2003). 'Ik ben niet fout geweest, ik heb fouten gemaakt'. Een retorische kritiek van de apologie van Willem Aantjes (1978). *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 25, 14-33.

Braet, A. (2011). *Retorische kritiek. Hoe beoordeel je overtuigingskracht?* (2e dr.). Den Haag, Nederland: Sdu.

De Jong, J. C., & van Leeuwen, M. (2018). Baudet als elitaire anti-elitopoliticus. In J.C. de Jong, O. van Marion, & A.M. Rademaker (Red.), *Vertrouw mij! Manipulaties van imago* (pp. 53–57). Amsterdam, Nederland: AUP.

Dieste, T. (2019, 6 februari). *Alles wat je moet weten over "Transcriberen"*. Geraadpleegd op 16 maart 2020, van <https://www.amberscript.com/nl/blog/alles-wat-je-moet-weten-over-transcriberen>.

Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen. (2020, 17 februari). *Forum voor Democratie partijgeschiedenis*. Geraadpleegd op 22 februari 2020, van <https://dnpp.nl/pp/fvd/geschied>.

Dujardin, A. (2019, 21 maart). De uil van Minerva en de boreale wereld: wat zei Baudet nou eigenlijk? *Trouw*. Geraadpleegd op 15 mei 2020, van <https://www.trouw.nl/nieuws/de-uil-van-minerva-en-de-boreale-wereld-wat-zei-baudet-nou-eigenlijk~bc79ea83>.

- Fasol, P. (2016, 5 juli). *Factcheck: de familie Baudet, een geslaagde vluchtelingenfamilie*. Geraadpleegd op 4 april 2020, van <https://www.fasol.nl/factcheck-de-familie-baudet-een-geslaagde-vluchtelingenfamilie>.
- Hablé, F. (2019, 24 maart). Hoe Baudets overwinningsspeech wordt ervaren: 'Ik ga me er minder veilig door voelen in Nederland'. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 20 februari 2020, van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/hoe-baudets-overwinningsspeech-wordt-ervaren-ik-ga-me-er-minder-veilig-door-voelen-in-nederland~b03d6f4d>.
- Hart van Nederland. (2019, 21 maart). *Maar wat bedoelde Thierry Baudet nou allemaal met zijn speech?* Geraadpleegd op 22 februari 2020, van <https://www.hartvannederland.nl/nieuws/2019/maar-wat-bedoelde-thierry-baudet-nou-allemaal-met-zijn-speech>.
- Hoeken, H., Hornikx, J., & Hustinx, L. (2012). *Overtuigende teksten. Onderzoek en Ontwerp*. Bussum, Nederland: Coutinho.
- Jagers, J., & Walgrave, S. (2007). Populism as political communication style: An empirical study of political parties' discourse in Belgium. *European Journal of Political Research*, 46(3), 319-345.
- Karreman, J., & van Enschot, R. (2013). Functionele analyse. In Karreman, J., & van Enschot, R. (Red), *Tekstanalyse: Methoden en Toepassingen* (pp. 7-46). Assen, Nederland: Van Gorcum.
- Kiesraad. (2016, 12 april). *Uitslag referendum Associatieovereenkomst met Oekraïne*. Geraadpleegd op 2 april 2020, van <https://www.kiesraad.nl/actueel/nieuws/2016/04/12/uitslag-referendum-associatieovereenkomst-met-oekraïne>.
- Kjeldsen, J. E. (2003). Talking to the eye: Visuality in ancient rhetoric. *Word & Image*, 19(3), 133-137.
- NOS. (2019a, 20 maart). *FORUM VOOR DEMOCRATIE: Bekijk hier de hele speech van Thierry Baudet* [Videobestand]. Geraadpleegd op 1 maart 2020, van <https://www.youtube.com/watch?v=HuSkkuEOEa4>.
- NOS. (2019b, 21 maart). *Forum grote winnaar verkiezingen #PS19, blijft VVD net voor*. Geraadpleegd op 25 februari 2020, van <https://nos.nl/liveblog/2276895-forum-grote-winnaar-verkiezingen-ps19-blijft-vvd-net-voor.html>.
- NRC. (2019, 21 maart). *Wat zei Baudet eigenlijk in zijn overwinningsspeech?* Geraadpleegd op 28 februari 2020, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/03/21/de-uil-van-minerva-spreidt-zijn-vleugels-bij-t-vallen-van-de-avond-a3954103>.
- Onrust, M. G. (2005). Vermijd de naamwoordstijl! Over stijladviezen en retorica. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 27, 198-213.
- Parlementaire Monitor. (z.d.). *Tweede Kamerverkiezingen 2017*. Geraadpleegd op 20 februari 2020, van <https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvi5epmj1ey0/vk1wljxti6u9>.

- Quekel, S. (2019, 21 maart). 'Fascistische en gevaarlijke' speech Baudet verbaast arabist Tilburg University: 'Waarom zegt hij dit?'. *Algemeen Dagblad*. Geraadpleegd op 23 maart 2020, van <https://www.ad.nl/tilburg/fascistische-en-gevaarlijke-speech-baudet-verbaast-arabist-tilburg-university-waarom-zegt-hij-dit~a9599e43>.
- Rademaker, G. (2017, 5 september). De aantrekkingskracht van Baudet. *EenVandaag*. Geraadpleegd op 20 februari 2020, van <https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/de-aantrekkingskracht-van-baudet>.
- Rutten, R. (2020, 27 januari). FVD onttroont CDA als grootste ledenpartij. *NRC*. Geraadpleegd op 29 februari 2020, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2020/01/27/fvd-onttroont-cda-als-grootste-ledenpartij-a3988308>.
- Schuurs, U., & Breij, B. (2013). Retorische analyse. In Karreman, J., & van Enschot, R. (Red), *Tekstanalyse: Methoden en Toepassingen* (pp. 101-149). Assen, Nederland: Van Gorcum.
- Tempelman, O. (2019, 21 maart). De opmerkelijkste overwinningsspeech in de Nederlandse politieke geschiedenis ontleed. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 20 februari 2020, van <https://www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2019/minervas-uil-en-de-wedergeboorte-van-nederland-de-opmerkelijke-speech-van-thierry-baudet-ontleed>.
- Van Heerde, J. (2019, 21 maart). De Forumstemmer wantrouwt de overheid. *Trouw*. Geraadpleegd op 15 april 2020, van <https://www.trouw.nl/nieuws/de-forumstemmer-wantrouwt-de-overheid~b701ed7cd>.
- Wagemans, J. (2014, 11 september). "Wij zijn allemaal slachtoffers van de retorica". *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 27 februari 2020, van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/wij-zijn-allemaal-slachtoffers-van-de-retorica~b80488d1>.

Bijlagen

A. Stappenplan functionele- en retorische analyse

Functionele analyse

1. De context

- identificeer het onderwerp.
- identificeer de zender.
- identificeer de doelgroep(en) en het aangesproken publiek.
- identificeer het (de) organisatiedoel(en).

2. De doelen

- identificeer de communicatieve doelen van de tekst.
- relateer de communicatieve doelen aan elkaar en geef de relaties weer in een communicatief doelenschema.
- identificeer de eventuele consecutieve doelen van de tekst.

Retorische analyse

1. Het standpunt en de soort rede

- gaat het om een relevant meningsverschil?
- tot welk genus behoort deze rede en wat is het beoogde retorische effect?

2. De presentatie

- analyseer de presentatie op basis van memoria. hoe goed kent de spreker zijn tekst uit het hoofd? vallen er veel pauzes of "uhs"? moet de spreker vaak op zijn blaadje kijken? moet hij hikkelen omdat hij zijn tekst kwijt is geraakt?
- analyseer de presentatie op basis van actio. hoe maakt de spreker gebruik van zijn stem, gelet op: volume, intonatie, tempo, articulatie en klemtoon? hoe maakt de spreker gebruik van zijn lichaamstaal, gelet op: mimiek, oogcontact en gebaren?
- evalueer de presentatie aan de hand van de vier presentatiedeugden: correctheid, duidelijkheid, aantrekkelijkheid en gepastheid.

3. De opbouw

- zijn de onderdelen van de klassieke redevoering aanwezig?
- zijn bepaalde onderdelen overbodig?

-zijn er onderdelen te veel of te weinig uitgewerkt?

-worden er onderdelen gemist?

4. Ethos, logos en pathos

-waar en met welke inhoud gebruikt de spreker ethos, logos, pathos?

-is de mate van gebruik gepast in de gegeven situatie (onderwerp en publiek)?

-draagt de mate van elk bij aan de overtuigingskracht van de boodschap?

5. De stijldeugden

-is de stijl correct? waar eventueel niet? is de incorrectheid hinderlijk?

-is de stijl duidelijk? waar eventueel niet? schaadt de (on)-duidelijkheid de overtuigingskracht?

-is de stijl gepast? waar eventueel niet? schaadt de ongepastheid de overtuigingskracht?

-is de stijl fraai? waar eventueel niet? schaadt de fraaiheid de overtuigingskracht? zou meer fraaiheid de overtuigingskracht vergroten?

6. De stijlsoorten

-waar is de stijl sober? bevordert of schaadt de soberheid de overtuigingskracht?

-waar is de stijl elegant? bevordert of schaadt de elegantie de overtuigingskracht?

-waar is de stijl groots? bevordert of schaadt de grootsheid de overtuigingskracht?

-waar is de stijl krachtig? bevordert of schaadt de kracht de overtuigingskracht?

7. De stijlfiguren

-welke stijlfiguren gebruikt de spreker en gebeurt dat op de juiste plaatsen?

-is de dosering van stijlfiguren adequaat (niet te veel, niet te weinig?)

8. Evaluatie en conclusie

-in hoeverre versterken of verzwakken de gemaakte retorische keuzen het beoogde retorische effect?

-wat is het vermoedelijke effect van de gebruikte retorische middelen op de overtuigingskracht van de tekst?

-hoe beoordeel je de gemaakte retorische keuzen, gezien doel, publiek en andere contextelementen?

B. Getranscribeerde speech van Thierry Baudet d.d. 20-03-2019

oranje = *exordium*

blauw = *propositio*

paars = *argumentatio*

groen = *peroratio*

1. De Uil van Minerva spreidt zijn vleugels bij het vallen van de avond.
2. En dat geldt niet alleen voor deze avond, beste vrienden, beste campagnegenoten, beste partijgenoten, beste kompanen.
3. Nu pas in deze laatste uren van de dag namelijk komen de polls binnen, komen de nieuwtjes binnen, weten we hoe we er voorstaan, hebben we kennis over wat er vandaag gebeurd is.
4. Maar die Uil van Minerva s-s die slaat niet alleen op deze avond pas zijn vleugels op.
5. Het is breder, vaak duurt het tot het moment dat het bijna voorbij is, voordat we ons realiseren wat we hebben, en wat we hadden moeten koesteren.
6. Als het bijna te laat is.
7. En zo staan we hier.
8. Vanavond, te elfder ure, letterlijk.
9. Te midden van de brokstukken van wat ooit de grootste en mooiste beschaving was die de wereld ooit heeft gekend.
10. Een beschaving die alle uithoeken.. *{lichte glimlach}*

a. *[publiek begint te juichen en te klappen]*

11. De grootste en mooiste beschaving dus die de wereld ooit heeft gekend.
12. Een beschaving die alle uithoeken van de wereld bestreek, die {vol zelfvertrouwen was.} *{fronsende wenkbrauwen, intensere blik}*
13. En die de mooiste architectuur, de mooiste muziek en de mooiste schilderkunst heeft voortgebracht die ooit onder de sterrenhemel heeft bestaan.
14. Ons land maakt onderdeel uit van die beschavingsfamilie *(steekt linkerhand omhoog)*.

b. *[Iemand uit het publiek roept "Yeah!" en het publiek juicht en klapt en iemand roept "Thiery! Thiery! Thiery!"]* *{brede lach}*

15. Maar net als al die andere landen van onze **boreale wereld** (*spreidt zijn handen*), worden we kapotgemaakt door de mensen die ons **juist** zouden moeten beschermen.
16. {We worden **ondermijnd** door onze **universiteiten** (*steekt rechterhand omhoog*), onze **journalisten**, door de mensen die onze **kunstsubsidies ontvangen**, en die onze **gebouwen** ontwerpen.
17. En bovenal worden we ondermijnd door onze bestuurders. } {ernstige blik}

c. [publiek juicht en klapt en maakt instemmende geluiden, iemand tikt op zijn glas]

18. Een een een een een kliekje, een kliekje omhooggevallen netwerkers, uh **beroepsvergadelaars**, mensen die nog nooit een boek hebben gelezen in hun leven, en geen **idee** hebben wat op de langere termijn de belangrijke issues zijn.
19. {Zij beheersen helaas de besluitvormingsorganen van ons land en maken ... in een merkwaardige mengeling van **onkunde** en **cynisch** eigenbelang keer op keer de verkeerde keuzes.} {ernstig, beetje boze blik}

d. [man in het publiek roept: "Niet lang meer!"]

20. Niet lang meer! {brede glimlach}

e. [publiek juicht en klapt hard] {knikt instemmend en glimlacht}

21. Economisch **onbenul** Mark Rutte verhoogt de belastingen op het dieptepunt van de crisis, waardoor de koopkracht ernstig afneemt (*steekt linkerhand op*), de pensioenen **niet** kunnen worden geïndexeerd en **nu** (*steekt linker wijsvinger op*), vandaag (*steekt linkerhand op*), in totaal 2,5 miljoen mensen langs de **kant** staan in onze samenleving. **Onder** de armoedegrens, werkloos of quasi-werkloos.

f. [boegeroep uit het publiek]

22. Vervolgens lieten achtereenvolgende kabinetten Rutte de **grenzen wagenwijd** open staan en **braken** die kabinetten **immigratierecord na immigratierecord**.

23. Met {alle immigratie} (steekt rechterhand op)- en integratieproblemen die we al **hebben**, werden opnieuw {honderdduizenden mensen} uit **{totaal}** andere culturen dan de onze binnengelaten en stemde de coalitie ook nog 'ns **tegen** onze motie om de Syriërs die terug **kunnen** ook te helpen terug te **keren**. *{kijkt ernstig, frons en een intense blik}*
24. Vervolgens tekenden zij het Marrakesh-**immigratiepact** met **alle** gevolgen die dat de komende jaren ook weer zal hebben.
25. Een **absolute** crisis bij de politie... **dreigt**, waardoor onze veiligheid op straat, die al nauwelijks meer kan worden gewaarborgd **nog** verder onder druk zal komen te staan en we natuurlijk ook de afgelopen maandag in Utrecht zagen dat **verkrachters, roofovervallers, levensgevaarlijke** mensen gewoon **vrij rondlopen**.
26. Het is een schande.

g. [publiek juicht en klapt]

27. En er is een kaalslag gaande in ons onderwijs.
28. Er is echt een **kaalslag** gaande in ons onderwijs.
29. Er is een **bureaucratische woeker** in de gezondheidszorg.
30. En **beide** moeten worden aangepakt.
31. Maar ... dat zijn niet alle fouten van ... Rutte.
32. Hij liet bijvoorbeeld ook alle plannen van die **verschrikkelijke** Europese Unie om de **baas** over ons te spelen gewoon doorgang (steekt linkerhand op) vinden.
33. Hij offerde de pulsvissers (steekt linkerhand op) op.
34. Liet de **boeren** met hun **fosfaatrechten stikken** en accepteerde dat ook onze **pensioenen** nu geleidelijk onder EU-toezicht worden gebracht.

h. [publiek juicht en klapt]

35. **Wat** is hier aan de hand?
36. Wa- waarom gebeurde dit allemaal?
37. Men gelooft niet meer in Nederland (steekt linkerhand op), dat is zeker.
38. {Niet meer in de Westerse beschaving ook.} *{schudt met zijn hoofd}*
39. Niet meer in onze taal, die inmiddels is afgeschaft op onze universiteiten.
40. Men gelooft niet meer in onze kunsten (steekt rechterhand op), in ons **verleden**.
41. Men gelooft niet meer in onze feestdagen.

42. Onze **helden**, onze traditionele stedenbouw.
43. {Maar in **al** dat ongelooft, in in dat immense **vacuüm**, dat culturele en spirituele vacuüm} {*ernstige blik*} is tegelijkertijd haast ongemerkt een **grandioze ketterij** binnengedrongen, een nieuwe immanente religie, een politieke theologie.
44. De leden van het kartel, ze geloven in **niets** (*spreidt handen*).
45. Maar **vereren** tegelijk **één afgod** (*steekt rechterwijsvinger op*), genaamd **transitie**.
46. {**Honderden miljarden**, wij denken zelfs **duizend** miljard in totaal, als je **alle** kosten bij elkaar optelt, willen zij **offeren** op het **altaar** van deze afgod, in de vorm van **windmolens**, **warmtepompen**, **zonnepanelen** en andere **volkomen onrendabele ...**} {*boze blik*} projecten die ons **niets** brengen, die de planeet **niets** verder helpen, maar die ons wel heel erg veel geld kosten en **dus** heel erg **straffen**.
47. Het is een **masochistische** ketterij, dit gesecculariseerde zondvloedgeloof dat zich in onze tijd (*spreidt zijn armen*) heeft **meester** gemaakt van de **harten** en **geesten** van onze bestuurders.
48. Een {**manie**} {*gezicht vertrekt*} vergelijkbaar met de **doodscultus** die ooit **Paaseiland teisterde**.
49. En deze **duurzaamheidsafgoderij** stort niet alleen onze economie in de **totale** ondergang.
50. Hij is ook bedoeld om onze {**geest**} {*kijkt omhoog*}, ons **zelfbewustzijn**, nog verder te **krenken**.
51. Inderdaad, schuldgevoel is hetgeen waar deze **klimaathekserij** zich mee **voedt**.
52. Wij moeten {**boeten**} (*trekt linker vuist naar zich toe*) {*boze blik*}, zo papegaaien de machtszoekende bestuurders van dit land de ecologische hogepriesters na.
- i. [man in publiek roept iets onverstaanbaars]*
53. Het is **pure oikofobie! Pure zelfhaat!** (*steekt hand op met wijsvinger en duim tegen elkaar*)
- j. [publiek juicht en klapt] {lichte glimlach}*
54. Het is een **schuldcomplex** (*steekt rechterhand op*), dat blijkbaar een **uitweg** nodig heeft.
55. En als **u** er iets van wil zeggen. (*steekt linkerhand op naar publiek*)

56. Als de bevolking zich keert tegen de (algehele capitulatie) (spreidt zijn armen naar de zijkant) van onze ... bestuurders, als de mensen in dit land protesteren...

57. Weet u wat ze dan doen, dan **schaffen** ze het **referendum** af.

k. [boegeroep en geklap uit het publiek]

58. Dat is de toestand van ons land ... vandaag. (steekt linker vuist omhoog)

59. (Die arrogantie) (steekt linker vuist omhoog), dames en heren, vrienden, (die stupiditeit) (steekt rechtervuist omhoog), die is {vandaag ... afgestraft.} {zelfgenoegzame en tevreden blik richting publiek}

l. [publiek juicht, klapt en scandeert hard een aantal keer: "Thierry!"]

60. Want op deze dag, nu we in deze crisis verkeren, deze schemer, deze zonsondergang.

61. Op deze dag is de Uil van Minerva dan toch opgestegen.

62. Vandaag is Forum voor Democratie (steekt linkerhand op) ofwel de grootste, ofwel de gedeeld grootste, ofwel {de een-na-grootste partij van Nederland geworden!} {open en tevreden blik}

m. [publiek juicht, klapt en scandeert iets zachter een aantal keer: "Thierry!", ondertussen is er ook een zacht boegeroep te horen] {lichte glimlach en tevreden blik richting publiek}

63. De kiezers in Nederland, de kiezers in Nederland hebben net als de Uil van Minerva hun vleugels uitgespreid (spreidt armen naar buiten toe), hebben hun ware macht getoond, de uil der wijzen (beweegt handen naast zich op en neer) is gaan vliegen en heeft de hele aardkring in beweging gebracht.

64. Want deze vleugels zijn niet alleen vleugels (beweegt handen naast zich op en neer) om mee te vliegen.

65. Het zijn ook **wieken** om **lucht** mee te slaan.

66. Om een **veranderingswind** in gang te zetten.

67. Om ons land weer van **ons** (steekt linker vuist omhoog) te maken en een **einde** te maken aan het **tijdperk** van culturele, economische en politieke **capitulatie**. (steekt linker vuist omhoog)

n. [publiek juicht en klapt en een zacht boegeroep is hoorbaar]

68. {Vrienden, vrienden.} {kijkt omhoog naar bovenstaand publiek en steekt rechterhand omhoog}
69. Wij wij hebben niet stilgestaan de afgelopen tijd.
70. We hebben meer dan {2000 cv's} {kijkt rechts omhoog} doorgespit, we hebben meer dan 1300 mensen gesproken, we hebben meer dan 600 diepte-interviews afgenomen, we hebben {honderden} {fronst} mensen getraind.
71. We hebben {fantastische} {fronst} lijsten samengesteld en met die mensen een hoopvolle, optimistische en serieuze campagne gevoerd.
72. Heel Nederland hebben we bezocht in zalen, op straten, in winkelcentra, bij bedrijven zijn we geweest.
73. Scholen, ziekenhuizen, overal!
74. En we hebben het land in beweging gekregen.
75. En het resultaat, {dames en heren, het resultaat, vanavond} {kijkt met instemmende en tevreden blik rond naar het publiek} {...} {kijkt omhoog} het **resultaat!**

o. [publiek juicht en klapt]

76. De zon was mij nooit opgefallen zegt ... Menno Wigman als hij niet steeds was ondergegaan.
77. {De schoonheid van Nederland (legt zijn hand op zijn borst) was mij nooit zo duidelijk op het netvlies gekomen ... als ons mooie land niet zo was verkwanseld door de bestuurders van het kartel.} {verdrietige, nostalgische blik}

p. [publiek juicht en klapt]

78. {Sterker} {schudt hoofd}, a- a- als dit alles niet was gebeurd (zwaait met linkerhand), deze ongecontroleerde immigratie die ... ons straatbeeld zo vertekent, al die linkse indoctrinatie in het onderwijs, al die lelijke architectuur.
79. En die machtsuitbreiding van de EU, al die {klimaatketterij}. {gezicht vertrekt}
80. Als al die zaken niet waren gebeurd dan was ik {nooit de politiek ingegaan.} {schudt zijn hoofd}

q. *[publiek juicht zachtjes en klapt een beetje]*

81. Maar ... maar wij zijn, maar wij zijn naar **het front geroepen!**
82. Omdat het **moet!**
83. Omdat ons land ons **nodig** heeft. *(kijkt naar publiek aan zijn rechterkant)*

r. *[publiek juicht en klapt]*

84. En wij, **beste** beste vrienden, wij wij zijn, wij zijn het product van **300.000** jaar evolutie. *(balt beide vuisten)*
85. Wij hebben meerdere **ijstijden** overleefd, wij hebben **mammoeten** gevloerd.

s. *[er ontstaat wat gelach vanuit het publiek]*

86. **Wij ...** *(kijkt rond naar het publiek)* wij zijn **draggers**, wij zijn **erfgenamen** van de **grootste** beschaving die **ooit** heeft bestaan.
87. Wij dragen een **unieke kracht**. *(steekt linkerhand omhoog)*
88. En, **enkele tientallen** jaren van **indoctrinatie** door de media en het onderwijs kunnen dat nooit begraven. *(steekt linkerhand omhoog)*
89. Iets wat **in** *(trekt beide handen naar zich toe)* ons zit, **wat nooit** kan worden afgepakt. *(balt beide vuisten)*

t. *[publiek juicht en klapt, iemand tikt op een glas] (houdt zijn hand op zijn kin)*

90. En vandaag, en dat voel je ook in de zaal, vandaag hebben we gekozen om weer te strijden.
91. Weer te **dromen**, weer te **hopen**, weer te **vechten**.
92. En als ik nu terugkijk op de afgelopen drie jaar, dan is **dat** het {sterkste gevoel} {doet ogen even dicht en schudt zijn hoofd licht} dat ik heb.
93. Wat wij samen hebben bereikt.
94. Die ... **zin** om om weer te bouwen.
95. Die **zin** om ervoor te gaan.
96. Dat **geloof** in de toekomst, en daar wil ik jullie voor bedanken.

97. Toen wij begonnen, toen wij begonnen aan deze reis om samen met alle mensen die hier nu zijn en nog veel meer mensen **handtekeningen** te verzamelen ... voor het **referendum** over het **associatieverdrag** met Oekraïne.

u. [vrouw schreeuwt iets onverstaanbaars gericht naar Thierry]

98. Toen zei iedereen ... {schudt zijn hoofd}

99. Weet u nog wat iedereen toen zei, **lukt ... lukt je nooit.**

100. Daarna moesten we ... de ... 30 procent **opkomsthempel** halen.

101. 6 april ... 2016.

102. Iedereen zei ... {schudt zachtjes zijn hoofd}

v. [publiek zegt in koor: "Lukt je nooit."]

103. Lukt je nooit. {schudt zijn hoofd}

104. Wij zijn het **hele** land doorgegaan. {schudt hoofd nog steeds zachtjes en perst lippen op elkaar}

105. **Overall** geweest, **overall** gedebatteerd.

106. Uh... iedereen dacht dat het ons niet ging ... **lukken**, maar het lukte ons wel. {steekt linkerhand omhoog}

107. We haalden het! {steekt linkerhand omhoog}

108. Het werd een overweldigend nee!

109. Rutte lachte, **iedereen lachte**, want er was een... **inlegvelletje** tevoorschijn getoverd, weet u nog, waarmee de stem van de bevolking {steekt linkerhand omhoog} **terzijde** werd geschoven.

110. {Wij **namen** het niet!} {steekt linker vuist omhoog} {felle blik}

111. Wij accepteerden {steekt linker vuist omhoog} het niet en wij startten {steekt linker vuist omhoog} onze eigen {partij.} {perst lippen op elkaar}

112. En iedereen had het over **versplintering** en iedereen had het over Peppi en Kokki en dit en dat en iedereen zei... **lukt je nooit.** {steekt rechterwijsvinger omhoog}

113. Maar het lukte ons wel en we kwamen met **twee zetels** in de **Tweede Kamer** op 15 maart **2017!** {lichte glimlach}

w. [publiek juicht en klapt]

114. En ook **toen**, (steekt linkerarm omhoog) ook **toen** (beide armen omhoog en naar de zijkant) hadden ze hun woorden klaar!
115. Ook **toen** lachte Mark Rutte en hij zei ... met twee zetels in de Tweede Kamer effectief oppositie {voeren...} {schudt zijn hoofd}
- x. [publiek zegt: "Lukt je nooit."]
116. **Lukt je nooit!** (steekt zijn rechterwijsvinger omhoog) {lichte glimlach}
117. En hier staan we vanavond.
118. {**Hier staan we vanavond!**} {kijkt omhoog naar het publiek boven hem en steekt zijn rechterarm omhoog}
119. {**In alle provincies zijn we vertegenwoordigd!**} {kijkt omhoog naar het publiek boven hem en doet beide armen omhoog}
- y. [publiek juicht en klapt hard] {kijkt omhoog en lacht}
120. {**In de Eerste Kamer zijn we vertegenwoordigd!**} {felle blik}
121. Jullie hebben **Annabel gehoord, in Amsterdam zijn we er!**
122. Vanavond is hier ook Derk Jan Eppink (steekt rechterhand op), die de lijst aanvoert voor het Europees Parlement!
123. **Ook daar staan we er!** (steekt zijn rechterwijsvinger fel de lucht in) {glimlach}
124. En **vandaag is dus het moment** om een **boodschap** te sturen aan Mark Rutte en de gevestigde machten.
125. **Forum voor Democratie nog langer negeren {dat lukt je...!} (beide handen gespreid) {kijkt verwachtingsvol publiek aan}**
- z. [publiek roept hard: "Nooit!" en klapt en scandeert een aantal keer "Thierry!"] {brede lach}
126. Wij weten ... als als FvD'ers weten wij dat je de metafysische grondslagen van het christendom niet hoeft te aanvaarden, om toch de wederopstandingsgedachte als **leidend** motief ... {hè} {kijkt rechts omhoog} van de westerse beschaving (steekt rechterhand op) te kunnen aanvaarden.

127. Iets dat **dood leek** (steekt linkerhand op), iets dat **voorbij** leek, iets dat {uh} {kijkt rechts omhoog} **achter ons** zou liggen ... iets dat **definitief achter** ons zou liggen, dat **kan, zo weten wij** ... weer tot bloei komen.

a.a. [ondertussen is er wat rumoer door gepraat uit het publiek]

128. Het idee dat iets dat **dood** ... was, iets dat **voorgoed** voorbij was, weer tot bloei kan komen, **precies dat** (steekt rechterhand op met wijsvinger en duim tegen elkaar) ... **precies dat** {beste vrienden} {kijkt rechts omhoog} **is ons ... onze leidraad, ons leidende motief**, het is ons **levensmotto**.

129. Want wij zijn de partij van de **Wedergeboorte**.

130. Wij zijn de partij van de Renaissance.

131. En dat is ... wat wij willen bewerkstelligen, en het is nooit **urgenter** geweest {dan nu} {kijkt recht omhoog} **om** dat te bewerkstelligen.

132. Het is nooit {**noodzakelijker**} {fronst} geweest dan nu, dat mensen van **goede wil** de **handen ineenslaan**.

133. Om de {**banden**} {kijkt rechts omhoog} met onze tradities (spreidt zijn armen naar de zijkant) te herstellen.

134. Om onze ... **kracht** te hervinden en nieuwe **kruisbestuivingen** tot stand te brengen.

135. Om al het **goede** dat we in de wereld kunnen vinden te **verbinden** met onze **oude wortels** en zo ... het land weer te laten bloeien.

136. Wij zijn aan het **bouwen!** (steekt linkerhand op)

137. We zijn bezig een {**partij**} te bouwen, met een **opleidingsinstituut**, met **lokale afdelingen** (steekt rechterhand op), met **provinciale fracties** (steekt linkerhand op), **met een Eerste Kamerfractie** (steekt rechterhand op), **met een Tweede Kamerfractie** (steekt linkerhand op), **met een Europese Parlementsfractie!** (steekt rechterhand op) {felle en intense blik}

b.b. [publiek klapt]

138. Wij gaan een **nieuwe generatie** opleiden (spreidt handen) en we gaan de huidige leiders (steekt linker wijsvinger op) **{vervangen en verslaan!}** (steekt rechterwijsvinger op) {kijkt omhoog naar naar het publiek boven hem}

c.c. [publiek juicht en klapt hard]

139. Wij hebben de mensen om de Europese Unie te verslaan! *(trekt gebalde vuisten naar zich toe)*
140. We hebben **concrete oplossingen** om de massa-immigratie te stoppen. *(steekt linker vuist omhoog)*
141. We hebben de mensen die de **controle over onze grenzen** kunnen herstellen.
142. En om de euromunt te ontvlechten.
143. Zodat **wij** eindelijk weer de **baas** worden {in ons eigen land.} *(spreidt zijn handen)*
{open blik}
- d.d. [publiek juicht en klapt]*
144. We zullen niet rusten ... {wij zullen niet rusten} *(steekt rechterhand omhoog)* *{kijkt rechts omhoog}* totdat onze democratie is hersteld en het partijkartel is gebroken.
- e.e. [publiek juicht en klapt, man in het publiek roept "Yeah!"] {lichte glimlach}*
145. We gaan **bindende referenda** introduceren.
- f.f. [publiek joelt]*
146. **Volksinitiatieven.**
147. **Open** sollicitaties voor publieke functies.
148. **Gekozen burgemeesters.**
- g.g. [publiek juicht en klapt]*
149. En... {wij saneren ... wij saneren de... NPO!} *(steekt rechterhand omhoog met duim en wijsvinger tegen elkaar)* *{kijkt rechts omhoog naar het publiek boven hem}*
- h.h. [publiek juicht en klapt] {brede lach}*
150. {Zo is het!} *(wijst met zijn rechterwijsvinger naar iemand in het publiek)*
151. Opnieuw gaan we...

i.i. [ondertussen is er wat rumoer door gepraat uit het publiek]

152. Opnieuw gaan we voorbij onze horizonten reiken.

153. We gaan een renaissance teweegbrengen.

j.j. [iemand uit het publiek roept: "Ja!"]

154. {Waarin...} {kijkt omhoog} waarin ons **zelfvertrouwen** is hersteld.

155. Waarin we weer veilig kunnen leven in een... **vertrouwde** omgeving, waarin de **democratische rechtsstaat** is hersteld.

156. En de economische en culturele dynamiek... kan terugkeren.

157. En zoals u weet, doen we dat graag met **alle** andere partijen en bewegingen die ons willen versterken, want **wij zijn het vlaggenschip** van de Renaissancevloot.

k.k. [publiek juicht en klapt]

158. En andere schepen ... kunnen zich bij ons voegen.

159. We willen met iedereen samenwerken. *(spreidt zijn armen)*

160. Dat gaan we ... gestalte geven in de provincies, dat gaan we gestalte geven op nationaal niveau en dat gaan we gestalte geven op Europees niveau.

161. Want vrienden, wij gaan met deze partij de **trots** van ons land **herstellen**.

l.l. [publiek juicht]

162. We gaan ... op deze rots gaan wij onze zuil bouwen. *(steekt rechtervuist op)*

163. We gaan onze democratie herstellen.

164. En **vandaag**, vandaag, is de eerste grote veldslag... **gewonnen!**

165. **Dankjewel!** *{glimlach en tevreden blik}*

m.m. [het publiek juicht, klapt en scandeert een aantal keer: "Thierry!"]